

Příbramsko a agenti chodci

Čtyři příběhy zapomenutých odbojářů

► **Matouš Rusnák**

Úvod

Po komunistickém puči v únoru 1948 odešlo z Československa velké množství lidí, kteří kvůli svému demokratickému smýšlení přestali do nového státního zřízení zapadat. Pocházeli ze všech sfér společnosti, ať už to byli politici, vojáci, podnikatelé, či vysokoškolští studenti. Během prvních tří let po převratu jich do zahraničí, zejména do spojeneckých okupačních zón v Německu, odešlo celkem 25 354 a zde se snažili začít nový život či se pokoušeli proti novému totalitnímu zřízení v Československu bojovat. Nebylo to ale snadné, neboť Německo se ještě pořádně nevzpamatovalo z důsledků druhé světové války a uprchlíci museli nějakou dobu přebývat v utečeneckých táborech. První byl otevřen v Řezně a poté následovaly tábory v Mnichově, Dieburgu, Schwabachu aj. A právě zde vznikalo podhoubí pro protikomunistické skupiny, které začaly organizovat akce proti totalitnímu režimu v Československu.¹ S tím jsou nejvíce spojovány postavy tzv. kurýřů, v žargonu komunistické bezpečnosti „agentů chodců“. Ti byli vysíláni zpět do ČSR, aby zde zjišťovali zpravodajsky hodnotné informace (rozmístění vojáků, stavy komunikací, těžba uranu aj.), zakládali sítě kontaktů, budovali tzv. mrtvé schránky anebo aby převedli do bezpečí komunistům nepohodlné osoby. Skupiny, které kurýry vysílaly, spadaly pod tajné služby západních mocností, tedy americké CIC, britské SIS a francouzské SDECE.² Tentýž termín, tedy „agent chodců“, ale používala komunistická bezpečnost i pro své lidi, kteří byli vysazováni

1 PEJČOCH, Ivo; TOMEK, Prokop. *Agenti-chodci na popravišti. Kurýři západních zpravodajských služeb popravení v letech 1949–1958*. Cheb: Svět křidel, 2010, s. 6–8.

2 CIC = Counterintelligence Corps (Protirozvědná služba); SIS = Secret Intelligence Service (Tajná rozvědná služba, též známá jako MI6); SDECE = Service de documentation extérieure et de contre-espionnage (Služba zahraniční dokumentace a kontrašpionáže). Srov. TOMEK, Prokop. *Na frontě studené války*. Praha: ÚSTR, 2009.

do Rakouska a západního Německa, aby tam získávali zpravodajsky hodnotné poznatky.³

Kurýři, již se v tomto textu objeví, přišli do kontaktu s americkými službami. Ty jich v průběhu let 1948–1956 vyslaly do ČSR nejvíce, neboť sídlily v Bavorsku, tedy velmi blízko hranic. Americkou část vedl bývalý vojenský atašé v Praze Charles Katek, jenž skrze organizaci ERU (Economic research unit = Jednotka zpravodajského výzkumu) zastřešoval činnost zpravodajských skupin, které vedli českoslovenští důstojníci se zkušenostmi z protinacistického odboje. Byli to František Bogataj, Rudolf Drbohlav, Jaroslav Kašpar, František Moravec, Alois Šeda aj. Tato organizace fungovala až do roku 1956 a v některých případech zaznamenala velké úspěchy (např. kurýři Štěpán Gavenda⁴ a Josef Hasil⁵), ale k tomu též utrpěla největší ztráty. Důvodem byla jednak nezkušenost kurýřů a s toho pramenící chyby v konspiraci (špatné doklady, pohyb na exponovaných místech, styk s příbuznými aj.), jednak pozorné československé policejní orgány. Komunistický bezpečnostní aparát v čele se Státní bezpečností (StB) totiž tyto aktivity velmi tvrdě trestal, a pokud byl kurýr chycen živý, čekala ho oprátka či dlouholetý trest odnětí svobody nebo byl v lepším případě poslán zpět na Západ jako spolupracovník StB. Uvádí se, že čtyřicet dva kurýřů skončilo svůj život na šibenici a mnoho set dalších skončilo ve vězení.⁶

Jak již bylo uvedeno, předkládaný text se bude zabývat příběhy čtyř kurýřů: Jaroslava Doubravy, Jaroslava Holotiny, Miloslava Kronuse a Karla Ryjáčka. Tito muži v letech 1948–1951 odešli do Německa, kde přišli do kontaktu s americkou CIC

3 SVOBODA, Libor. Kurýři a převaděči jako jedna z forem protikomunistického odboje. In: SVOBODA, Libor; TICHÝ, Martin. *Cesty za svobodou. Kurýři a převaděči v 50. letech 20. století*. Praha: ÚSTR, 2014, s. 11.

4 Štěpán Gavenda (25. 6. 1920 Vizovice – 28. 6. 1954 Praha) byl jedním z nejúspěšnějších československých kurýřů. Jeho řídicím důstojníkem byl František Bogataj. Až do svého zatčení v červenci 1949 podnikl přes třicet přechodů hranice, vybudoval rozsáhlou síť kontaktů a převedl do bezpečí několik desítek lidí. Byl odsouzen k trestu smrti, ale díky prezidentské milosti dostal doživotí, který si měl odpykat ve slovenském Leopoldově. Podařilo se mu odtud utéct a nabídl Bogatajovi znovu své služby, ale ten už o něj nejevil zájem. V říjnu 1952 se vrátil do ČSR a při zpáteční cestě byl zatčen. V roce 1954 byl znovu souzen a koncem června téhož roku popraven. Srov. ROKOSKÝ, Jaroslav. Bratři František a Josef Bogatajovi. Protikomunistický odboj na jižní Moravě. In: *Securitas imperii* 16, 01/2010, s. 88–133.

5 Josef Hasil (8. 2. 1924 Zábřeh – 15. 11. 2019 Chicago), známý též jako Král Šumavy, byl původně členem Sboru národní bezpečnosti, ale po komunistickém puči začal pomáhat lidem přecházet hranice, za což byl v říjnu 1948 zatčen a odsouzen k devíti letům vězení. Podařilo se mu utéct do Bavorska a zde vstoupil do služeb CIC. Vybudoval rozsáhlou síť informátorů a k tomu nadále převáděl lidi přes hranici. V roce 1953 skončil s převáděním kvůli větší neprostopnosti hranic a emigroval do USA, kde žil až do své smrti v roce 2019. Srov. Josef Hasil [medailon]. In: *Paměť národa* [online]. [Cit. 2023-10-10.] Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/hasil-josef-1924>.

6 PEJČOCH, Ivo; TOMEK, Prokop, ref. 1, s. 19–23.

a poté se vrátili zpět do vlasti, aby plnili různé úkoly. Jejich příběhy budou v tomto textu popsány a v závěru mezi sebou porovnány.

Motivací k napsání tohoto textu je snaha autora zmapovat osudy lidí spřízněných s příbramským regionem, kteří byli komunistickým aparátem perzekvováni a kteří dosud nebyli zmíněni v žádné odborné práci. Uvedení protagonisté buďto z této oblasti přímo pocházeli, či – v případě Jaroslava Holotiny – odtud uprchli z výkonu trestu. Důvodem zvolení této oblasti je autorův místní původ. Následující řádky popisují osudy výše uvedených kurýrů od útěku za hranice a důvody, proč k němu došlo, přes první kontakt s CIC až po zatčení a výkon trestu. Dále se snaží ukázat, jak probíhal život v uprchlických táborech a jaké úkoly měli kurýři plnit po návratu do Československa.

Text je založen na primárním archivním výzkumu, v jehož rámci byly využity fondy a sbírky Archivu bezpečnostních složek (ABS), Národního archivu Praha (NA) a Státního oblastního archivu (SOA) Litoměřice.

Archiv bezpečnostních složek v sobě uchovává veškeré materiály z provenience StB. Podklady k tomuto textu byly nalezeny ve sbírkách *Vyšetřovací spisy – Centrála*,⁷ *Jáchymov, Plzeň a Ústí nad Labem* a ve fondu *Inspekce ministra vnitra ČSSR – I. díl*. Prvně jmenovaná sbírka, konkrétně spisy V-130 MV, V-5573 MV, V-2232 KV, V-245 PL a V-847 UL, ukazuje činnost vyšetřovatelů StB, neboť jsou zde životopisná data, fotografie a hlavně přepisy z výsledků a záznamy o konečném odsouzení. Druhý jmenovaný fond se týká výpovědí politických vězňů ohledně použitého násilí ze strany vyšetřovatelů, žádostí o milost či znovuoobnovení soudního řízení. Poznámkový aparát obsahuje ještě krátké medailonky k dohledaným vyšetřovatelům komunistické Bezpečnosti, kteří popisované kurýry vyslyšali. K nim byla použita sbírka *Personální spisy ministerstva vnitra*. Nutno dodat, že poznatky získané z těchto materiálů je třeba brát s rezervou, poněvadž dosud neexistuje možnost nahlédnutí do fondů západních tajných služeb, a není tedy možné zpracovat tuto problematiku i z pohledu druhé strany.

Z Národního archivu Praha byly použity poznatky z fondů *Správa Sboru nápravné výchovy (SSNV)*, *Státní prokuratura* a *Státní soud*. Prvně jmenovaný fond uchovává osobní spisy lidí, kteří pro svůj postoj vůči komunistickému režimu skončili ve vězení. V nich je možné se dozvědět, jak probíhal výkon trestu a jak se dotýčným osobám během něj vedlo. Zbylé dva fondy spolu velmi úzce souvisí, neboť jejich původci měli na starosti neblaze proslulá soudní přelíčení z přelomu čtyřicátých a padesátých let. Obsahují informace ohledně příprav procesů, žaloby, zápisy ze soudních přelíčení a veškeré rozsudky. Co se Státního oblastního archivu Litoměřice týče, z něj byl využit fond *Krajský soud Ústí nad Labem 1949–1960* při hledání poznatků o soudní rehabilitaci Jaroslava Doubravy. Literární prameny zde zastupuje článek *František Vacek – krátká kariéra popraveného agenta-chodce*⁸ z roku 2013 od Ondřeje

7 Centrála = Praha a Středočeský kraj.

8 HLADÍK, Ondřej. František Vacek – krátká kariéra popraveného agenta-chodce. *Paměť a dějiny* 7/2023, č. 1.

Hladíka, jenž souvisí s příběhem Miloslava Kronuse, a dále kniha *Agenti-chodci na popravišti*⁹ z roku 2010 od Ivo Pejčocha a Prokopa Tomka.

K problematice agentů chodců a věcí s ní spojených vzniklo do dnešních dní velké množství publikací, článků a studií. Kromě výše uvedené dvojice Ivo Pejčoch – Prokop Tomek se tomuto tématu dlouhodobě věnují Libor Svoboda a Martin Tichý, dále Petr Mallota, Jiří Řezníček aj.¹⁰ Dosud nejnovějšími počiny v této problematice jsou publikace *Agent, který se neprostrřel... a ti ostatní* od Marka Starého z roku 2020, *Kontrašpionážní akce Terat: zapomenutý hrdina třetího odboje „agent chodec“ Bedřich Lorenz* od Martina Pulce z roku 2021 a nakonec *Šumavští převaděči a Výstřely na šumavské hranici* od badatele Pavla Moce.¹¹ Prvně jmenovaný počín Marka Starého je klasickou případovou studií, která kromě popisu činnosti kurýrů a soudních procesů v ní uvedených poskytuje i celkem zajímavý vhled do života a strastí v uprchlických táborech v Německu a Rakousku a co všechno byl člověk nucen postoupit. Autor zde také uplatňuje své historickoprávní znalosti, což je patrné zejména při rozboru soudních přelíčení. Tomu také odpovídá velká škála použitých pramenů. Počin Martina Pulce už balancuje na hraně historické studie a literatury faktu, ale stále jej můžeme řadit k hodnotným pracím. Autor, bývalý pracovník Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, zde mimo jiné poukazuje na to, jak těžké je v současné době zdokumentovat, zda to, o čem referují vyšetřovací spisy StB ohledně činnosti západních kurýrů, je skutečně tak, anebo je pravda někde úplně jinde, což souvisí s dosud nezveřejněnými materiály západní provenience, odkud by bylo možné zjistit skutečné záměry západních služeb. Co se počínů Pavla Moce týče, lze hovořit čistě o literatuře faktu, která postrádá poznámkový aparát a která svým zpracováním cílí na trochu širší veřejnost.

Když se zaměříme čistě na příbramský region, je badatelsko-literární pokrytí tohoto tématu velmi žalostné. Je to nejspíš dáno tím, že Příbramsko bylo v době komunismu velkým producentem uranu, s čímž je úzce spojena činnost táborů Vojna a Bytíz. Proto jsou práce známých příbramských historiků Josefa Velfla či Františka Bártíka zaměřeny hlavně tímto směrem. Co se týče západních kurýrů, je s Příbramskem dosud spojováno jediné jméno, konkrétně již bohužel zesnulý František Zahradka¹², což je na to, jaký význam tento region v rámci Československa měl, velmi

9 PEJČOCH, Ivo, TOMEK, Prokop, ref. 1.

10 SVOBODA, Libor; TICHÝ, Martin. *Cesty za svobodou. Kurýři a převaděči v 50. letech 20. století*. Praha: ÚSTR, 2014; MALLOTA, Petr. *Tragická mise kurýrů Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny. Paměť a dějiny* 4/2010, č. 4; ŘEZNÍČEK, Jiří. *Francouzská vysílačka Josefa Krninského. Příběh tajného radisty na pozadí studené války. Paměť a dějiny* 7/2013, č. 4.

11 STARÝ, Marek. *Agent, který se neprostrřel... a ti ostatní*. Praha: Auditorium, 2020; PULEC, Martin. *Kontrašpionážní akce Terat: zapomenutý hrdina třetího odboje „agent chodec“ Bedřich Lorenz*. Praha: Academia, 2021; MOC, Pavel. *Šumavští převaděči*. České Budějovice: Kopp, 2021; MOC, Pavel. *Výstřely na šumavské hranici*. České Budějovice: Kopp, 2021.

12 František Zahradka (30. 10. 1930 Děčín – 15. 12. 2017 Příbram) byl významnou osobností protikomunistického odboje. V rámci činnosti v Junákovi pomáhal po komunistickém převratu tisknout ilegální letáky Za pravdu. V lednu 1949 začal převádět lidi do Bavorska a zde

málo. Tento text si proto klade za cíl rozšířit povědomí o Příbramsku ve spojitosti se západními kurýry.

Jaroslav Doubrava

Jaroslav Doubrava se narodil 13. srpna 1919 v Sedlčanech. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Jan pracoval v cihelně, matka Anna, roz. Nádvorníková, se starala o domácnost. Vzdělání získal na pětileté obecné škole a tříleté měšťanské škole v Praze 19. V hlavním městě pak nastoupil do učení na elektrotechnika ve firmě Pálka a Kotek a po absolvování začal pracovat jako údržbář v cihelně Herget. V letech 1942–1945, tedy za naplno rozběhlé nacistické okupace, pracoval jako dělník v chemičce Hrabě a Kratochvíl v Praze, po osvobození si pořídil v obci Prostřední Žleb (dnes součást Děčína) hospodářství a choval slepice, králíky a husy. Idylu venkovského prostředí ale během roku 1948 narušily dvě události: jednak nástup komunistů k moci, jednak úmrtí manželky Vlasty, se kterou žil sedm let a měl s ní syna. Během následujícího roku prošel Jaroslav Doubrava ještě dvěma zaměstnáními, pracoval jako dělník ve válcovně v Děčíně a jako domovník v plaveckém domě. Poprvé do křížku s nově nastoupivším režimem přišel náš protagonist v roce 1950, kdy coby vyučený elektrotechnik začal u sebe doma tajně sestavovat radiopřijímače, s nimiž bylo možné poslouchat západní zpravodajství. Na to se ale brzy přišlo, s největší pravděpodobností kvůli udání nějakého „bdělého“ občana. Děčínský okresní soud za to Doubravu poslal na deset měsíců do vězení, které dle pozdějšího vyšetřování strávil v Jáchymově v táboře Rovnost (NPT/P).¹³ Po propuštění v roce 1951 nastoupil do tranzitní společnosti Ergeman, n. s., kde pracoval až do osudného dne 13. srpna 1951, kdy odešel do Německa. Co se politického zaměření týče, v letech 1938–1945 byl členem KSČ, ale jelikož nevyvíjel žádnou aktivitu, byl odtud vyloučen.¹⁴

---

navázal kontakt s CIC. Po návratu založil s důstojníkem letectva Silvestrem Müllerem síť kontaktů, která dodávala zprávy z armády. V listopadu 1949 byl zatčen a odsouzen na dvacet let těžkého žaláře, propuštěn byl v roce 1962. Po pádu režimu se podílel na zakládání Památníku Vojna, Muzea 3. odboje a pobočky Konfederace politických vězňů v Příbrami. Zemřel ve věku 87 let. Srov. František Zahradka. In: *ÚSTR ČR* [online]. [Cit. 2023-10-01.] Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/pametnici-protikomunistickeho-odboje-a-odporu/pametnici-protikomunistickeho-odboje-a-odporu-frantisek-zahradka/>.

- 13 Nápravně pracovní tábory (NPT) byla vězeňská síť, kam komunistický režim umísťoval nepohodlné občany, ať už skutečné, či domnělé. Nechvalně známými se staly tábory při uranových dolech na Jáchymovsku, Hornoslavkovsku a Příbramsku. Každý tábor, bylo jich celkem sedmáct, měl vedle svého názvu i krycí označení, kterým bylo písmeno abecedy. Vězni zde pracovali v nehygienických podmínkách a na denním pořádku byla šikana. Srov. BURSÍK, Tomáš. Trestanecké pracovní tábory na Hornoslavkovsku. *Paměť a dějiny I/2007*, č. 1, s. 162–164.
- 14 ABS, f. Vyšetřovací spisy Ústí nad Labem (dále jen V-UL), arch. č. V-847 UL, vyšetřovací spis Jaroslava Doubravy, s. 62, životopis, 10. 4. 1953.

K odchodu za hranice přesvědčil Jaroslava Doubravu jeho synovec (jinde je uváděn jako bratranec) Josef. V závodě, kde pracoval, totiž ukradl pytel burských ořechů a dostal strach, že skončí ve vězení. Večer 13. srpna 1951 se tedy vlakem vydali ke státní hranici, cestou se k nim ještě přidal jistý Martin Sekyra a společně u šumavské obce Srní přešli do Bavorska. Postupovali celou noc a následující den, až je v obci Heinrichsdorf zadržela policejní hlídka, která je odvezla do Straubingu na tamější ústřednu CIC, kde strávili tři dny.¹⁵ Během nich byl Jaroslav Doubrava vyslýchán ohledně svých osobních poměrů, kde pracoval atd. Podle záznamů zde měl vypovědět, že pracuje ve firmě Ergeman, a také popsal těžbu uranu v Jáchymově, např. že důl má 12 pater a hloubku 1 200 m, pracuje tam 450 vězňů a ostrahu zajišťuje 60 příslušníků Sboru národní bezpečnosti (SNB). Po třech dnech byl Doubrava se svými druhy převezen do internačního tábora Valka u Norimberku, kde proběhlo další vyslýchání orgány CIC (tzv. screening). Pobýval zde do konce ledna 1952, na živobytí si vydělával opravou rádií, ale i tak – jak se říká – dřel bídu s nouzí. Kvůli tomu také vstoupil do dvou tamních exilových organizací, konkrétně do Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské v exilu a do Sdružení československých politických uprchlíků v Německu.

Jelikož ani činnost ve zmíněných uskupeních nepřinášela dostatek finančních prostředků, v onom lednu 1952 odešel Doubrava do Stuttgartu, kde vstoupil do tzv. Wachtkumpanie, což byl strážní oddíl organizovaný Američany, který měl strážít vojenský materiál a objekty. Absolvoval výcvik a ostré střelby a pak vykonával funkci strážného na vojenském letišti ve Stuttgartu. K osudovému okamžiku došlo na jaře téhož roku, neboť jednotka, ve které rodák ze Sedlčan sloužil, se měla přesunout do Francie. On ale z neznámého důvodu zvolil setrvání v Německu a vrátil se zpět do tábora Valka. Krátce po návratu nabídl Doubrava operativci CIC Miloši Brandlovi své služby coby kurýr a ten ho odkázal na ústřednu v Norimberku. Doubrava zde vypověděl vše ohledně podniků v Děčíně, objektů armády a SNB a také nakreslil plán Děčína, kam vše podrobně zaznamenal. Potvrzení spolupráce se tehdy nedočkal, ale nakonec ho v listopadu téhož roku onen Brandl představil svému nadřízenému (jméno neznáme), který už předestřel konkrétní úkoly. Tím prvním mělo být zverbování spolupracovníka z řad děčínské SNB na základě kompromitujících informací, od kterého měla být následně získána kniha pátrání. Dále měl Doubrava prověřit bydliště operativce CIC Oskara Bergmana v Petřínské ulici v Praze a podat o tom po návratu hlášení. Během pobytu v ČSR měl také zapisovat čísla aut policie a armády a směr jejich jízdy, měl sledovat obsah a směr jízdy vojenských transportů a také měl zjistit podrobnosti o plánovaném cvičení záložních armádních důstojníků. K tomu všemu ho CIC žádala o podání zprávy o náladách obyvatelstva a o zakoupení podrobné mapy ČSR a ještě mu byly předány dva pohledy, které měl z ČSR odeslat (jeden z Prahy a druhý z Děčína). Datum podání hlášení bylo smloueno na

---

15 Tamtéž, s. 75, protokol o hlavním líčení, 20. 7. 1953.

10.–11. prosince 1952 a jako odměna mu byla slíbena částka 300 marek. O tom, jakým způsobem Jaroslav Doubrava úkoly splnil, záznamy mlčí, jak je ale zmíněno v úvodu, připravenost kurýrů na zadané úkoly byla v mnoha případech velmi nízká. Je tedy pravděpodobné, že operativci CIC spoléhali na vlastní iniciativu a schopnosti našeho protagonisty.

Po vykonání všech příprav se Doubrava dne 27. listopadu 1952 vydal na cestu. Z Norimberka odjel vlakem přes Straubing do Pasova, odkud pokračoval do Kadelmühle, kde se zdržel do 1. prosince 1952 u jistého Františka Schabehe. Pěšky potom pokračoval do obce Breitenberg na německo-rakouské hranici, odkud měl v plánu pokračovat přes roh Rakouska do ČSR. Plán ale musel pozměnit, neboť mu stál v cestě rozvodněný potok a nikde nebyla možnost jej překonat. Náš kurýr se tedy vydal na sever Bavorska do obce Haidmühle, blízko hranice s ČSR, kterou poté v nočních hodinách dne 2. prosince 1952 překonal.¹⁶ Jelikož v tu dobu byly šumavské lesy zapadané sněhem, byl Doubrava vybaven bílým pláštěm, aby se mohl skrýt před případnou hlídkou pohraničnicků.¹⁷ Takto postupoval až do obce Volary, kde byl bohužel zadržen. Příčinu, proč k tomu došlo, nelze nazvat jinak než jako školáckou chybou. Podle toho, co dokládá oficiální hlášení, za sebou Doubrava zanechal v napadaném sněhu stopy, na které později narazila jedna z hlídek. Ta ihned zalarmovala svého velícího důstojníka, jenž do prostoru vyslal další příslušníky, kteří po intenzivním proesávání Volar nešťastného kurýra zadrželi.¹⁸ O dva dny později byl předán StB a odvezen do Prahy, kde byl umístěn do Věznice Hlavní správy Státní bezpečnosti (HS StB) ve Winterově ulici.¹⁹

Dne 10. prosince 1952 začal krutý výslech, který vedl vyšetřovatel ústecké StB Emil Borovec.²⁰ Přepis z něj se dochoval a odpovědi, které zde měl Jaroslav Doubrava vyslovit, jsou tak floskulovité a kostrbaté, že by je těžko mohl sám od sebe dát

16 ABS, f. V-UL, arch. č. V-847 UL, vyšetřovací spis Jaroslava Doubravy, s. 50–61, protokol o výpovědi s obviněným, 10. 4. 1953.

17 ABS, f. Hlavní správa Pohraniční stráže a ochrany státních hranic, karton 27, nečíslováno, výkaz činnosti a výkonu služby k ochraně státní hranice za měsíc prosinec 1952 – 10. brigáda Pohraniční stráže Volary.

18 Tamtéž, balík A/2, s. 19, denní hlášení č. 338 ze dne 3. 12. 1952.

19 ABS, f. V-UL, arch. č. V-847 UL, vyšetřovací spis Jaroslava Doubravy, s. 7, rozkaz k zatčení, 3. 12. 1952.

20 Emil Borovec (16. 11. 1922 Roudnice nad Labem) se narodil, jako drtivá většina jemu podobných, do dělnické rodiny. Jeho rodiči byli Alois a Alžběta Borovcovi. Po vychození škol v roce 1938 se vyučil elektromechanikem ve firmě Václav Kotě. V roce 1943 byl totálně nasazen na stavbu chemičky Benzina v Hněvčích a o rok později byl přesunut do Vítkovických železáren, kde pracoval až do osvobození. Co se jeho kariéry v komunistických bezpečnostních složkách týče, téměř nic není známo. Ví se jen to, že v době vyšetřování Jaroslava Doubravy měl funkci referenta 7. odboru 2. oddělení KS-MV Ústí nad Labem a že v roce 1958 byl umístěn na oddělení Veřejné bezpečnosti v Roudnici nad Labem. Srov. ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 2107/22.

dohromady. Pro ilustraci vkládáme úryvek, v němž měl Doubrava popsat žití v uprchlickém táboře:

Objasněte blíže váš pobyt v internačním táboře „VALKA“ u Norimberku!

Po příchodu a přihlášení v internačním táboře „VALKA“ jsem v září 1951 obdržel průkaz totožnosti, tzv. Deutsche Kennkartu[,] a od správy internačního tábora tábořový průkaz a ostatní doklady, jak jsem nyní vypověděl. Za svého pobytu v internačním táboře „VALKA“ jsem poznal, že je to tábor, kde američtí imperialisté soustřeďují uprchlé nepřátelské elementy a zločince z lid. demokracií, mezi nimiž agenti imperialistických zpravodajských služeb loví nové špiony. Tento uprchlický tábor je ve skutečnosti semeništěm špiounů, diverzantů a vrahů, kteří se ve své nenávisti ke všemu pokrokovému a ze ziskuchtivosti neštítí ve službách amerických imperialistů použití jakýchkoliv prostředků proti lidově demokratickým státům a SSSR. Vedle toho jsou v tomto táboře uprchlíci verbováni do různých žoldněrských útvarů, kde po výcviku střeží vojenské objekty v západním Německu a které slouží výhradně k agresivním cílům Američanů. Každý nezaměstnaný uprchlík v táboře „VALKA“ dostává 13,75 DM měsíčně, tzv. kapesného. Také já jsem tuto podporu dostával.

Za těch pár grošů jste nemohl být živ a naprosto vám to nestačilo. Je to tak?

Ano, je. Američané úmyslně dávali uprchlíkům tak malou částku peněz, která není ani na bídné živorenění. Činí tak proto, aby snáze naverbovali uprchlíky pro špionážní a diverzantské účely, aby mezi nimi naverbovali nové agenty a žoldněře. Tak jsem se také já stal žoldněřem a agentem a v létě 1952 jsem se přihlásil na americké zpravodajské službě v Norimberku, kde jsem nabídl vedoucímu agentu této služebny svoje služby.²¹

Po skončení výslechu sepsala Krajská správa Státní bezpečnosti (KS StB) Ústí nad Labem trestní oznámení, které bylo následně postoupeno krajské prokuratuře a soudu. Dne 13. dubna 1953 byl Jaroslav Doubrava převezen do Ústí nad Labem²² a 20. července téhož roku začal soudní proces. Konal se v budově Lidového soudu Litoměřice bez účasti veřejnosti. Předsedou senátu byl Jan Zavoral, přísedícími byli Marie Boukalová a František Vondrák, krajskou prokuraturu zastupoval Vladimír Flégl.²³ Ten pak přednesl žalobu, a ačkoliv už komunistický režim začal po smrti Klementa Gottwalda (březen 1953) od vykonstruovaných procesů pomalu ustupovat, pořád zde byl onen nádech v podobě břitké rétoriky a teatrálnosti. Pro lepší představu vkládáme ukázkou z obžaloby:

Obviněný Jaroslav Doubrava, který nikdy nebyl svým hospodářským postavením ani původem třídním nepřítelem, si přesto osvojil ty nejhorší vlastnosti buržoazní kapitalistické společnosti, což ho přivedlo až na platformu přísluhovače nepřátel dělnické třídy a zrádce vlastního národa. Protože v naší republice se mu nedařilo žít na úkor spoluobčanů, rozhodl se, že odejde do západního Německa, kde mu kynuly vyhlídky

21 ABS, f. V-UL, arch. č. V-847 UL, vyšetřovací spis Jaroslava Doubravy, s. 55–56, protokol o výpovědi s obviněným, 10. 4. 1953.

22 Tamtéž, s. 68, příkaz k eskortě, 13. 4. 1953.

23 Tamtéž, s. 73, protokol o hlavním líčení, 20. 7. 1953.

na bezpracný život flákače, podaří-li se mu stát se profesionálním placeným agentem západních imperialistů. [...] V táboře „VALKA“ se cítil ve svém žvilvu, neboť, věren své minulosti šmelináře, vstoupil do tzv. „živnostensko-obchodnické strany středostavovské v exilu“, a aby si dal punc protistátního činitele, stal se členem tzv. „Sdružení čsl. politických uprchlíků v Německu“. Program a cíle těchto dvou organizací jest pomocí sabotáží, špionáže, diverze a teroru rozvrátit naše lidově demokratické zřízení a vytvořit u nás pátou kolonu pro případ třetí světové války, od níž zrádná emigrace očekává zničení naší republiky a obnovení kapitalismu.²⁴

Kurýr dle přepisů uznal svou vinu a ani se nesnažil nijak bránit.²⁵ Soud ho obvinil dle zákona č. 86/1950 Sb. z velezrady (§ 78) a špionáže (§ 86). Výsledný rozsudek vypadal takto: dvacet let odnětí svobody, propadnutí veškerého majetku státu a ztráta čestných občanských práv na deset let.²⁶ Proti rozsudku nebylo podáno odvolání.

Z pobytu Jaroslava Doubravy ve výkonu trestu je toho známo poměrně málo. Jeho vězeňská složka jako první událost uvádí, že ho v polovině srpna 1953 transportovali do jáchymovského prostoru, ironií osudu do stejného tábora, kde už jednou byl, tedy do tábora Rovnost. Odtud pochází pouze záznam, že s několika dalšími odsouzcenci chystal na svém pracovišti stávkou. Mělo se tak stát dne 18. července 1955.²⁷ Koncem června 1956 čekal Doubravu přesun do tábora Vojna (NPT/U) na Příbramsku.²⁸ Z tohoto zařízení se dochovalo jen oznámení, že není účasten prezidentské amnestie z roku 1957.²⁹ Jeho poslední zastávkou byla obávaná slovenská věznice Leopoldov, kam ho přesunuli začátkem března 1959. Podle posudků pracoval jako elektrikář ve výrobně panelových rozvaděčů, byl hodnocen jako velmi pracovitý a schopný a nebyl nijak kázeňsky trestán.³⁰ V dubnu 1962 dostal od vedení bratislavské pobočky Elektromontážních závodů Praha, pod kterou zmíněná výrobní spadala, odměnu 100 Kčs za nápad na zlepšení opracování otvorů v pertinaxových deskách.³¹ O měsíc později Krajský soud Ústí nad Labem rozhodl o jeho zařazení do prezidentské amnestie a o prominutí zbytku trestu. V květnu 1962 tak byl Jaroslava Doubrava propuštěn na svobodu.³² V srpnu 1990 byl soudně rehabilitován.³³

24 Tamtéž, s. 70, žaloba, 12. 6. 1953.

25 Tamtéž, s. 74–78, protokol o hlavním líčení, 20. 7. 1953.

26 Tamtéž, s. 81–82, rozsudek, 20. 7. 1953.

27 NA, f. SSNV, nezpracováno, osobní spis Jaroslava Doubravy, s. 11, návrh na odsun odsouzeného do pevné věznice, nedatováno.

28 Tamtéž, s. 2, karta odsouzeného, nedatováno.

29 Tamtéž, s. 28, rozhodnutí komise pro provádění amnestií, 3. 12. 1957.

30 Tamtéž, s. 12, hodnocení náčelníka, 8. 11. 1961.

31 Tamtéž, s. 9, dohoda o využití a odměnění, 3. 4. 1962. Vylepšení spočívalo v tom, že se do vrtačky upnul kus staré pily a díky tomu měly hrany otvorů správný tvar.

32 Tamtéž, s. 6, usnesení Krajského soudu Ústí nad Labem, 21. 5. 1962.

33 SOA Litoměřice, f. Krajský soud Ústí nad Labem 1949–1960, sp. zn. 1 T 18/53, soudní spis Jaroslava Doubravy, nečíslováno, usnesení Krajského soudu Ústí nad Labem, 20. 8. 1990.

Jaroslav Holotina

Jaroslav Holotina se narodil 25. března 1925 v obci Martinice na Kroměřížsku. Pocházel taktéž z dělnické rodiny, jeho otec Antonín pracoval jako lesní dělník, matka Anna, roz. Miková, se starala o domácnost. Vychodil pětiletou obecnou školu v obci Suchomasty na Berounsku a poté dvouletou hospodářskou školu v Berouně. Po absolvování školní docházky pracoval do roku 1945 v Berouně v řeznictví Dufek, zde se také seznámil s Jindřiškou Kopeckou, se kterou měl dceru Martu. Po skončení nacistické okupace se přihlásil k SNB a byl přidělen do Karlových Varů, kde po devět měsíců pomáhal střezit zajaté Němce. Po propuštění nastoupil jako horník do Dolu gen. Svoboda v Ostravě, kde pracoval až do začátku roku 1948.³⁴ V téže době, konkrétně 1. února, se Holotina společně s kamarádem Rudolfem Záreckým a jistým Novosou pokusil utéct do Rakouska. Jak měl později vypovědět, důvodem nebyla zhoršující se politická situace, ale mladická touha po dobrodružství.³⁵ Odjeli vlakem do Znojma, odkud se druhý den vydali na cestu k hranici, ale pohraničníci je velmi rychle zadrželi.³⁶ Dle záznamů si měl Holotina během následujícího výslechu dělat legraci z vyšetřujícího referenta, když prý předstíral pomatení rozumu. Dokládá to následující úryvek z agenturní zprávy z roku 1951: *Již tenkrát se Holotina vydával za částečného blázna. To způsobem takovým, že když se jej referent ptal, kolik ovládá jazyků, tak mu odpověděl, že tři, a to jeden v ústech a dva v botě.* Krajský soud ve Znojmě jej odsoudil na osm měsíců vězení (jinde se uvádí jeden rok), Rudolf Zárecký dostal dva roky a Novosa půl roku.³⁷ Trest si odpykal ve Znojmě a další půlrok pak strávil ve věznici v Litoměřicích za vyhýbání se vojenské službě. Po jeho vypršení v roce 1949 byl Holotina přiřazen na dva roky do tábora nucené práce (TNP),³⁸ nejprve do Oslavan na Brněnsku a poté do tábora Vojna na Příbramsku.³⁹ Pracoval jako horník a vydělával na tu dobu solidní peníze, až 25 000 Kčs. Těžko ale přijímal odloučení od své snoubenky, a tak už od počátku začal podávat žádosti o propuštění.

34 ABS, f. Správa vyšetřování centra (V-MV), arch. č. V-130 MV – část I, vyšetřovací spis Jaroslava Holotiny, s. 14, protokol o výpovědi, 14. 6. 1951.

35 NA, f. Státní soud Praha, sp. zn. 2 Ts I 49/51, soudní spis Jaroslava Holotiny, s. 29, protokol o hlavním líčení, 23. 11. 1951.

36 ABS, f. V-MV, arch. č. V-130 MV – část I, vyšetřovací spis Jaroslava Holotiny, s. 33, úsekový protokol, 23. 6. 1951.

37 ABS, f. V-MV, arch. č. V-130 MV – část II, operativní podsvazek, s. 11, agenturní zpráva z věznice od vězně č. 32, 10. 9. 1951.

38 Tábory nucené práce (TNP) byly jednou z forem komunistické perzekuce. Vznikly na základě zákona č. 247/48 Sb. Budovaly se poblíž velkých podniků (doly, železárny, hutě apod.) a lidé do nich byli rozřazováni podle sociálního původu a fyzické zdatnosti. Fungovaly až do roku 1954. Srov. BÁRTÍK, František. *Vzpomínky chovance Jaroslava Vojtěcha a historie táborů nucené práce*. Praha: Academia, 2014, s. 55.

39 ABS, f. V-MV, arch. č. V-130 MV – část I, vyšetřovací spis Jaroslava Holotiny, s. 33–34, úsekový protokol, 23. 6. 1951.

Na ty ale vedení tábora nebralo ohled, což Holotinu přivedlo k plánování dalšího pokusu o útěk za hranice.

K útěku došlo 26. ledna 1951, kdy vedení tábora konečně schválilo Holotinovi žádost o dovolenou. Jeho první zastávkou byl Paskov, kde bydlela jeho snoubenka a kde oficiální dovolenou strávil. Když nadešel den návratu na Příbramsko, vydal se náš odvážný mladík směrem na Západ. Nejprve přejel rychlíkem do Prahy, kde si koupil mapu pohraničí, a poté nasedl do nočního vlaku do Domažlic, kam přijel kolem osmé ráno druhého dne (1. února 1951). Pěšky se vydal k hranici, ale tu přešel až o dva dny později, poněvadž bloudil v hustých šumavských lesích. Cestou narazil na hlídku pohraničnicků, ale ta si jej naštěstí nevšimla. Po překročení hranice došel až do městečka Furth im Wald, kde jej zadrželi příslušníci německé finanční stráže.⁴⁰ Po osobní prohlídce a kontrole dokladů byl umístěn do tamějšího sběrného tábora, kde strávil dva dny. Během nich byl německými úředníky dotazován na datum narození, kde přešel hranice a odkud přesně utekl.

Dne 3. února 1951 přijel pro Holotinu americký jeep a odvezl jej do Straubingu, kde měla rezidenturu CIC. Zde už byl vyslýchán mnohem podrobněji, dotazy se týkaly rodinného původu, dosaženého vzdělání, vojenské služby, kde a za co byl vězněn a jak to vypadá v příbramských uranových dolech. Ohledně nich se CIC vyptávala na hloubku dolů, kolik uranu se vytěží a kde se zpracovává, jakého původu jsou důlní stroje, kolik civilních zaměstnanců a kolik trestanců zde pracuje a jak jsou doly stráženy. Holotina vypověděl, že doly mají tři patra, stroje jsou československé výroby, prostor stráží cca 50 policistů a v dole pracuje 80 až 100 trestanců. Po tomto tzv. screeningu byl náš protagonistů poslán do již zmíněného tábora Valka u Norimberku. Dorazil sem 7. února 1951 večer. Nahlásil se na zdejší policejní stanici a nafasoval stravenky, ložní prádlo a misku na jídlo. Vydržel zde ale pouhý týden, neboť se od jednoho ze spolubydlících dozvěděl, že se na něj nevztahuje status emigranta, protože podle táborové vyhlášky to platí pouze pro ty, kteří přišli do Německa do roku 1949. Holotina tedy 13. února 1951 odjel do Cách, které se nacházely v britské okupační zóně. Po příjezdu se náhodně seznámil se dvěma Slováky (Vincenc Adamčík a Ján Harasko) a zeptal se jich, zda nevědí o nějaké práci. Ti mu řekli, ať jde ráno s nimi, že pracují v jedné italské stavební firmě. Přespal v noclehárně Červeného kříže a druhý den zašel do oné firmy, kde byl okamžitě přijat, nato se přihlásil na policii a vyřídil si ubytování. Pracoval jako pomocný dělník a jeho týdenní mzda byla 70 až 80 marek. Na konci dubna 1951 se ale Holotina rozhodl, že přejde do Belgie a bude pracovat v tamních dolech. Důvodem byla finanční situace, podle záznamů mu mzda vystačila pouze na stravu a nocleh. Zeptal se svých slovenských přátel na cestu a dozvěděl se, že hranice je 3 km vzdálená a že znají člověka, který přes ni pašuje belgickou kávu. Jeho Holotina požádal, zda může jít s ním, a muž mu oznámil, ať na něj počká večer na nádraží. Odjeli vlakem k hranici, tu poté pěšky přešli a pak

40 Tamtéž, s. 34–35.

se rozloučili. Náš protagonista pokračoval směrem do Lutychu, kde se nahlásil na policii, ale bylo mu řečeno, že zde nemůže zůstat, protože nemá potřebné doklady. Přespál ve vazební cele a ráno 30. dubna 1951 mu policisté předali jízdenku na vlak a lístek opravňující k přechodu hranic s Německem. Po příjezdu a nahlášení na celnici přijelo pro Holotinu policejní auto a odvezlo jej do Cách do věznice. Odpykal si dva dny vězení za překročení hranice a po propuštění se hlásil na Úřadu pro uprchlíky, kde dostal lístek na vlak, 20 marek a doporučující dopis do tábora ve Füssenu. Do tohoto zařízení dorazil 3. května 1951 večer. Další den byl poslán do Auerbachu, odkud pokračoval do Würzburgu a nakonec zpět do tábora Valka u Norimberku. To bylo 9. května 1951.⁴¹

K bližšímu kontaktu Jaroslava Holotiny a CIC došlo 4. června 1951. Tehdy za ním přišel neznámý muž (později vyšlo najevo, že se jmenuje Jan Kantor) a řekl mu, že slyšel o tom, že by se chtěl vrátit zpět do ČSR. To byla pravda, pár dní předtím se totiž Holotina svěřil jistému Jiřímu Kolínkovi, že by chtěl navštívit svou snoubenku a dítě. Nato mu neznámý sdělil, že se může vydat na cestu už 7. června 1951 a během ní odevzdá jeden dopis. Holotina souhlasil a ještě ten den odjeli společně do Straubingu, kde strávili dvě noci. Během této doby obdržel Holotina legitimaci na jméno Josef Růžička, nový kabát a nepromokavý plášť. V určený den jej autem vyzvedl onen neznámý muž a během cesty k hranici mu dal tři balíčky a jeden dopis. První dva balíčky a dopis měl odevzdat jistému Pavlu Kantorovi (tedy otci neznámého) v Dolní Lomné na Frýdecko-Místecku, třetí měl otevřít v Ostravě a byly v něm další instrukce. Dále obdržel dva ústrižky papíru, na jednom bylo napsáno *Evropa volá* a na druhém byla křížovka s vepsanými čísly. K tomu obdržel 15 000 Kčs v hotovosti, které měl rovněž předat Kantorovi. Nakonec mu neznámý radil, že v případě pronásledování má balíčky zahodit, a kdyby jej náhodou zadržela německá stráž, má se odvolat na číslo 15522 Straubing. Asi kilometr od hranice Holotina vystoupil a vydal se směrem na Domažlice, kam došel druhého dne ráno. Odtud odjel osobním vlakem do Prahy a pokračoval do Ostravy. Zde podle výpovědi otevřel určený balíček a v něm byla adresa na Pavla Kantora a plánek. Večer 9. června 1951 dorazil do Paskova ke své snoubence. Zdržel se u ní tři dny a poté odjel do Dolní Lomné, kde se měl setkat s Kantorem. Podle plánu našel jeho dům, ale zde byl odkázán na nádraží, že Kantor tam má službu jako výpravčí. Holotina se tam tedy vydal a předal mu dopis. Muž si jej přečetl a odvětil, že to nepřijímá, neboť to není rukopis jeho syna. Když náš protagonista viděl, že výpravčí trvá na svém, ani se mu nepokusil předat balíčky a odešel před nádražní budovu, kde se setkal s Kantorovou manželkou. I ona po přečtení dopisu tvrdila, že to není rukopis jejího syna, ale když mu ukázala fotku, Holotina v něm poznal onoho člověka z tábora Valka. Odešel tedy na peron čekat na vlak, náhle ale zaslechl Kantora, jak někam telefonuje a říká, že u něj kdosi byl s dopisem od jeho syna, ale že on tomu nevěří. Holotina netušil, že byl právě udán. Po

41 Tamtéž, s. 26–32, úsekový protokol, 22. 6. 1951.

chvíli přijel vlak, z něhož vyskákalo policejní komando a na místě jej zadrželo.⁴² Odvedli jej do auta, které už čekalo před nádražím, a to jej odvezlo na Velitelství oddílu Státní bezpečnosti (VO StB) Český Těšín, odkud byl následně eskortován na Krajské velitelství Státní bezpečnosti (KV StB) Ostrava, kde byl dán do vazby.⁴³ Dne 14. června 1951 rozjela StB klasický vyšetřovací kolotoč, který řídil vyšetřovatel Jindřich Slezák.⁴⁴ Výsledky trvaly tři dny a Holotina byl během nich neustále dotazován na šifry, které byly nalezeny v zajištěných balíčcích, ale bránil se tím, že je ani neviděl, takže je nemůže ani znát. Dále vyšetřovatelům vmetl do tváře, že je poctivý dělník, že mu zkazili život a že tehdy ve Znojmě byl zavřen nevinně.⁴⁵ Martyrium tím ale neskončilo, neboť byl na dálnopisnou žádost převezen na KV StB Praha, kde se jej „ujal“ vyšetřovatel Alfréd Novák.⁴⁶

Vyšetřování trvalo až do začátku října 1951, poté následovalo sepsání trestního oznámení, které vykreslovalo našeho kurýra jako zrádce dělnické třídy a zaprodance kapitalismu. To ukazuje následující úryvek:

Uvádíme-li, že v tomto oznámení jmenovaný Holotina se dopustil zločinu velezrady, pak tomu tak jistě je. Ale daleko větší zrady se dopustil ilegálním odchodem, nejen na dělnické třídy našeho státu, ale celého světa. Jmenovaný sice rád hovoří o tom, že je dělník a podobně, ale jeho jednání a činy dokazují, že nemá ani toho nejmenšího práva se hlásit k této třídě. Již sama skutečnost, že se pokusil poprvé o ilegální přechod státních hranic v době, kdy celá naše dělnická třída byla připravena k radikálnímu skoncování s reakcí, tomu nijak nenasvědčuje. Není možné si vysvětlit, aby on jako horník, který žil přímo v prostředí nejlepších synů naší dělnické třídy, neviděl cestu, kterou naši

42 Tamtéž, s. 20–25, úsekový protokol, 22. 6. 1951.

43 Tamtéž, s. 12, zpráva o zatčení, 13. 6. 1951.

44 Jindřich Slezák (12. 7. 1912 Lipník nad Bečvou) pocházel z dělnické rodiny. Jeho otec Ambrož pracoval na dráze jako hradlař, matka Ludmila, rozená Vidličková, se starala o domácnost. Vychodil obecnou školu a měšťanskou školu v Lipníku a pak se v roce 1929 vyučil zámečníkem. Během okupace pracoval jako strojívuďce a v roce 1949 nastoupil v Brně k SNB. V roce 1950 byl převelen do Ostravy k StB na vyšetřovací odbor, kde prošel několika odděleními a dotáhl to až do funkce náčelníka. Dosáhl hodnosti poručíka a byl vyznamenán Za službu vlasti. Do výslužby odešel v srpnu 1956. Srov. ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 2776/12.

45 ABS, f. V-MV, arch. č. V-130 MV – část II, operativní podsvazek, s. 12, agenturní zpráva z věznice od vězně č. 32, 10. 9. 1951.

46 Alfréd Novák (25. 4. 1922 Himberg u Vídně) pocházel z řemeslnické rodiny. Dětství strávil u prarodičů, matku ani otce nepoznal. Vychodil obecnou školu v Olšanech a Heřmančici na Jindřichohradecku (1928–1936), poté se vyučil mlynářem v Kunžaku. Do SNB nastoupil v srpnu 1945, konkrétně do pohotovostního pluku 9600, se kterým se zúčastnil odsunu Němců i bojů s banderovci na Slovensku. Zúčastnil se i komunistického převratu, kdy pomáhal zadržovat studentský pochod na Pražský hrad. V dubnu 1948 byl převelen na KV StB Praha. Zde se vypracoval na náčelníka a později i zástupce náčelníka vyšetřovacího odboru, v roce 1956 byl přemístěn na správu vyšetřování jako starší referent I. odboru 2. oddělení. Dosáhl hodnosti nadporučíka a byl vyznamenán Řádem 25. února 1948 a Za službu vlasti. Do výslužby odešel 28. 2. 1957. Srov. ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 3562/22.

pracující nastupují a kterou se bude v budoucnu ubírat vývoj u nás. To, co se mu nepovedlo již v únoru 1948, uskutečnil Holotina v roce 1951 rovněž v únoru, kdy poměry u nás jsou víc než jasné a kdy pracující s největším elánem budují z naší republiky šťastný domov všech. Nevrátil se na řádnou dovolenku do TNP a raději odešel ilegálním způsobem do západního Německa, to je do země, kde kapitalistická nestvůra doléhá na dělníky plnou vahou.⁴⁷

Tato spíš směs stranického balastu než policejní dokument byla předána Státní prokuratuře, která v témže duchu sepsala obžalobu. Soudní přelíčení před Státním soudem Praha se konalo 23. listopadu 1951. Předsedou senátu byl JUDr. Gustav Kremlička, přísedícími byli JUDr. Josef Kočí, JUDr. Jan Řehák, Marie Doubravová a Alžběta Fraňková. Státní prokuraturu zastupoval JUDr. Jaroslav Kremla. Náš protagonistu se podle stenografického přepisu ke všemu doznal.⁴⁸ Byl obviněn dle zákona č. 86/1950 Sb. ze špionáže (§ 86) a opuštění republiky (§ 95). Konečný rozsudek zněl deset let odnětí svobody, propadnutí majetku státu a ztráta občanských práv na pět let.⁴⁹ Proti rozsudku nebylo podáno odvolání.

Vězeňská anabáze Jaroslava Holotiny započala v pankrácké věznici v Praze, odkud byl začátkem prosince 1951 převezen do věznice Bory v Plzni.⁵⁰ Informací ohledně pobytu v tomto zařízení se mnoho nedochovalo. Je známo pouze to, že zde vystřídal tři zaměstnání: od prosince 1951 do ledna 1952 pracoval ve firmě Kozak, poté do poloviny února 1952 pracoval na stavbě a nakonec se do června téhož roku staral o vězeňskou zahradu. Kázeňsky nebyl nijak trestán.⁵¹ Stejně tomu je i v případě pobytu Jaroslava Holotiny v Ostravě, kam byl převezen v červnu 1952. Ví se, že pracoval v Ostravsko-karvinských dolech jako horník a že zde byl jednou kázeňsky trestán, když se v srpnu 1952 popral s jiným vězňem a byly mu na dva měsíce zastaveny veškeré výhody.⁵²

Další záznamy pocházejí z obávaného zařízení Ostrov u Karlových Varů, konkrétně z tábora Svatopluk (NPT/V). Kdy přesně sem byl Jaroslav Holotina přesunut, není známo. Pracoval jako pomocný dělník v šachtě a v posudcích byl kladně hodnocen.⁵³ Kázeňsky se provinil jednou, konkrétně v říjnu 1953, kdy byl dán na deset dní do korekce za odmítání úklidu baráku a drzé chování.⁵⁴ V tomto táboře se také v únoru 1954 dozvěděl, že mu v důsledku prezidentské amnestie z května 1953

47 ABS, f. V-MV, arch. č. V-130 MV – část I, vyšetřovací spis Jaroslava Holotiny, s. 53–54, trestní oznámení, 5. 10. 1951.

48 NA, f. Státní soud Praha, sp. zn. 2 Ts I 49/51, soudní spis Jaroslava Holotiny, s. 28–31, protokol o hlavním líčení, 23. 11. 1951.

49 Tamtéž, s. 34, rozsudek, 23. 11. 1951.

50 NA, f. SSNV, nezpracováno, osobní spis Jaroslava Holotiny, s. 27, vstupní dotazník, 1. 12. 1951.

51 Tamtéž, s. 50, osobní spis, nedatováno.

52 Tamtéž, s. 50–51, osobní spis, nedatováno.

53 Tamtéž, s. 14, hodnocení náčelníka, 16. 7. 1954.

54 Tamtéž, s. 9, návrh na potrestání korekcí, 8. 10. 1953.

byla snížena délka trestu o jeden rok.⁵⁵ Jeho družka Jindřiška Kopecká podala v lednu 1955 žádost o prezidentskou milost a prominutí trestu, kterou ale Nejvyšší soud smetl ze stolu jako nedůvodnou.⁵⁶ Holotinova vězeňská anabáze tedy pokračovala dál.

Jeho poslední zastávkou byl opět tábor Vojna na Příbramsku, tentokrát ale vedený jako nápravně pracovní tábor (NPT/U), kam byl převezen v polovině srpna 1955. Pracoval v dole jako lamač a byl čtyřikrát kázeňsky trestán zastavením výhod za neplnění norem. Z toho důvodu byl v posudcích ze začátku hodnocen velmi negativně (zejména kvůli nízké pracovní morálce),⁵⁷ později na něj ale vedení tábora pělo jen samou chválu za příkladné chování a vysoké výkony přesahující vždy 100 % norem.⁵⁸ To byl také jeden z důvodů, proč byl 31. května 1956 podmínečně propuštěn se šestiletou zkušební dobou.⁵⁹ Tu ale z neznámého důvodu porušil a v roce 1961 nastoupil zbytek trestu (tři roky). O tom, kde si jej odpykával, zdroje mlčí. O rok později podal Holotina stížnost k Nejvyššímu soudu ohledně vyloučení z prezidentské amnestie, která byla vyhlášena v květnu toho roku, ten ji však zamítl.⁶⁰ Po propuštění žil v Ostravě, koncem února 1991 byl soudně rehabilitován.⁶¹

Miloslav Kronus

Miloslav Kronus (někde uváděn jako Miroslav) se narodil 26. února 1931 v Čenkově. Pocházel z živnostenské rodiny, jeho otec Antonín pracoval jako malíř pokojů, matka Albína, roz. Zajíčková, se starala o domácnost. Když mu byly tři roky, přestěhovala se rodina do Prahy-Vršovic a zde začal malý Miloslav navštěvovat obecnou školu. V září 1938 ale musel docházku přerušit, neboť vypukla celostátní mobilizace proti narůstající agresi nacistického Německa a otec odvezl celou rodinu zpět do Čenkova a poté narukoval. Do školy se Miloslav Kronus vrátil po 30. září 1938 (podpis mnichovské dohody), v roce 1942 ji vychodil a po absolvování tříleté měšťanské školy nastoupil na reálné gymnázium, které ale kvůli špatnému prospěchu

55 Tamtéž, s. 8, usnesení Krajského soudu Praha, 15. 2. 1954.

56 NA, f. Státní soud Praha, sp. zn. 2 Ts I 49/51, soudní spis Jaroslava Holotiny, s. 104, usnesení Nejvyššího soudu Praha, 18. 1. 1955.

57 NA, f. SSNV, nezpracováno, osobní spis Jaroslava Holotiny, s. 11, posudek, 30. 11. 1955. Doslova se v posudku praví: *Povahy je falešné, vychytralé a prospěchářské. Chování jeho je průměrné. Byl 4x kázeňsky trestán pro neplnění norem z vlastní viny zastavením táborových výhod. Odměny mu uděleny nebyly. Do kulturních akcí se nezapojuje a svoje vědomosti si neprohlašuje a dení tisk a beletrii nečte a prohlašuje, že je to propaganda režimu.*

58 Tamtéž, s. 10, posudek, 21. 3. 1956.

59 Tamtéž, s. 4, usnesení komise pro podmínečné propuštění, 29. 5. 1956.

60 NA, f. Státní prokuratura Praha, sp. zn. 2 Spt I 118/51, obžalovací spis Jaroslava Holotiny, s. 3, usnesení Nejvyššího soudu Praha, 23. 10. 1962.

61 NA, f. Státní soud Praha, sp. zn. 2 Ts I 49/51, soudní spis Jaroslava Holotiny, s. 184, usnesení Krajského soudu Plzeň, 26. 2. 1991.

nedokončil.⁶² To se psal rok 1948 a moci v Československu se chopili komunisté. V téže době se začala odvíjet jeho osudová životní etapa.

Podle toho, co stojí v dostupných pramenech, se Miloslav Kronus v září 1948 náhodně setkal s jistým Milanem Jansou, který mu sdělil, že je členem národněsocialistické mládeže, která se schází různě po Praze, zejména v kavárnách. Během konverzace prošli Václavským náměstím a Jansa ho zavedl do obchodu s koberci, kde mu představil Františka Vacka (1. dubna 1931 Praha), syna majitele obchodu. S ním se poté začal Kronus scházet a též mu byli postupně představeni jeho další budoucí souputníci, Jiří Konopáč (11. července 1929 Praha) a Josef Sedlák (1. srpna 1928 Strojetic, okr. Louny).⁶³ Vacek měl totiž s těmito lidmi velké plány. Byl odhodlán bojovat proti nově nastolenému zřízení, nejprve pomocí letáků, poté sabotážemi. Sepsal dokonce i přísahu, která měla následující znění: *Na svou čest a vědomí přísahám, že všemi silami budu bojovat proti komunistickému režimu a nebudu váhat nasadit i svůj život. Příkazy svých vedoucích budu do všech podrobností plnit. V případě, že by někdo z členů prozradil činnost naší organizace, bude potrestán smrtí.* Skupina se měla po nabrání ještě několika lidí rozdělit na tři části: X-I (letáky), X-II (obsluha vysílačky) a X-III (ozbrojené sabotáže). K těmto účelům shromažďoval Vacek velké množství granátů, pistolí a samopalů.⁶⁴ O těchto skutečnostech ale Kronus nejspíš nevěděl, neboť při pozdějším vyšetřování se o ničem takovém nezminil. Věděl ale o tom, že skupina disponuje funkční vysílačkou a další je ve fázi výroby. Když se na to však Vacka jednou přímo zeptal, ten ho odbyl s tím, ať není moc zvědavý.

K zásadní události došlo 22. prosince 1948. Náš protagonista se toho dne setkal s Vackem a Konopáčem, kteří mu sdělili, že je na všechny tři vydán zatykač a že se chystají utéct do západního Německa. Kronusovi bylo řečeno, aby zde zůstal, ale ten odvětil, že pokud oni chtějí utéct, půjde s nimi. K útěku došlo o dva dny později, tedy na Štědrý den. Trojice mladých mužů v odpoledních hodinách vyjela z pražského Wilsonova nádraží a směřovala do Plzně, kde přestoupila na spoj do severočeského Žandova. Odtud pokračovala pěšky s kompasem v ruce a na Boží hod brzy ráno překročila hranici.⁶⁵ Kolem šesté hodiny ranní došel Miloslav Kronus se společníky do vesničky Bad Neualbenreuth, kde se přihlásili na policejní úřadovně. Po sepsání protokolů a odebrání čs. peněz je policisté poslali do uprchlického tábora ve Wiesau. Zde přespali a ráno jim bylo sděleno, že se musí přesunout do 10 km vzdáleného Tirschenreutu (tábor ve Wiesau byl pouze pro uprchlíky z východního Německa). Sem dorazili pěšky dne 27. prosince v jednu odpoledne. Nahlásili se na zdejší

62 ABS, f. V-MV, arch. č. V-5573 MV – část II, František Vacek a spol., s. 2, zápis o výpovědi, 14. 2. 1949.

63 Tamtéž.

64 HLADÍK, Ondřej, ref. 8, s. 104.

65 ABS, f. V-MV, arch. č. V-5573 MV – část II, František Vacek a spol., s. 3–4, zápis o výpovědi, 14. 2. 1949.

úřadovně CIC a po zapsání osobních údajů byli posláni do Ambergu, kde se nacházel tábor pro Čechy a Poláky.

Cestou na vlak se trojice seznámila s dalšími Čechy, konkrétně Karlem Čapkem (23. dubna 1930 Praha), Zdeňkem Sýkorou (31. května 1929 Cihelna, okr. Klatovy) a Karlem Štěpánem (11. dubna 1929 Praha).⁶⁶ Tato jména se ještě v příběhu objeví. Do Ambergu dospěli půl hodiny po půlnoci dne 28. prosince a po krátkém bloudění pro ně přijelo auto, které je dovezlo do prostoru bývalých kasáren. Ráno se zaregistrovali a podstoupili lékařskou prohlídku, pak došlo na dotazy ohledně důvodů útěku, rodinného života a podobně, tzv. screening (Kronuse se ptali mimo jiné na aktivitu v Sokole, zda chodil do skautu a kolik měl na gymnáziu ve třídě spolužáků). Po absolvování všech těchto úkonů vyhledala naše trojice ve městě úřadovnu CIC, kde chtěla nabídnout své služby. Přítomný důstojník si zapsal jejich výpovědi a se slovy, že se po jejich prověření ozve, je vyprovodil ven.⁶⁷

Po čtyřech dnech strávených v Ambergu, to už byl leden 1949, byli Kronus, Vacek a Konopáč spolu s dalšími dvaadvaceti uprchlíky přesunuti do tábora v Ludwigsburgu. Během cesty se k naší trojici připojili výše zmínění Čapek, Sýkora a Štěpán s touhou podpořit je v jejich odbojových plánech. Po příjezdu do tábora navštívili tamější úřadovnu CIC s nabídkou spolupráce, ale výsledek byl stejný jako v předchozím případě, tedy že se jim někdo ozve, až bude nějaká příležitost. V té samé době měl Vacek navázat kontakt se zástupcem České národní skupiny⁶⁸ a členem táborové samosprávy Wernerem, od kterého si sliboval potřebnou pomoc pro zahájení svého odbojového plánu. Ta se ale neustále oddalovala, a tak se Vacek rozhodl jednat na vlastní pěst. Kronus měl společně s Čapkem, Sýkorou a Štěpánem překročit hranici a sehnat zbraně a zásoby pro další operace, Vacek a Konopáč je měli po několika dnech následovat. Domluvili si místo setkání (park u Wilsonova nádraží v Praze) a také termíny (31. leden, 5. únor či 10. únor, vždy ve 22:00 hodin).⁶⁹ Dne 27. ledna 1949 ráno se Kronus s ostatními vydal na cestu, peníze na ni si obstaral prodejem táborových dek a svých hodinek. Odjeli vlakem do Stuttgartu, kde přesešli na rychlík do Marktreidwitzu a odtud pokračovali osobním vlakem do Wiesau. Zde přestoupili na spoj do Waldsassenu, kam dorazili kolem jednadvacáté hodiny. Odtud pokračovali pěšky ke státní hranici, kterou následně překročili. Po krátkém odpočinku se skupina vydala do Chebu. Na zdejším nádraží si dali zavazadla

66 HLADÍK, Ondřej, ref. 8, s. 106.

67 ABS, f. V-MV, arch. č. V-5573 MV – část II, František Vacek a spol., s. 6–7, zápis o výpovědi, 14. 2. 1949.

68 Česká národní skupina byla odnoží v Londýně sídlícího Českého národního výboru. Vznikla v březnu 1948 v Německu a jejím cílem bylo sdružovat všechny československé uprchlíky bez jakéhokoliv rozdílu a osvobodit ČSR od komunistické nadvlády. V jejím čele stál Vladimír Pekelský. Srov. CHOLÍNSKÝ, Jan. Nesmiřitelný rozkol 1948–1956. Politický aktivismus v první etapě československého exilového hnutí. In: *Securitas imperii* 16, 01/2010, str. 68.

69 HLADÍK, Ondřej, ref. 8, s. 106.

do úschovny a poté bloudili ulicemi s cílem najít nějaké vozidlo, které by je vzalo do Prahy, poněvadž už neměli peníze. Narazili na dva muže, kteří jim poradili, ať jdou do továrny Práce, že odtamtud pojedou do Prahy nákladní auto. Vrátili se tedy pro zavazadla a na korbě nákladního auta pokračovali v cestě. Kronus se od ostatních oddělil ve Zdicích, kde strávil dva dny u svého strýce Josefa Pužíka, a 31. ledna 1949 odjel do Prahy, kde se na smluveném místě setkal s Čapkem, Sýkorou a Štěpánem. Po chvíli se rozešli, neboť Vacek s Konopáčem nedorazili. Odešel ke svému druhému strýci Karlu Zajíčkovi, kde pobýval do dalšího termínu schůzky. V onen den, tedy 5. února 1949, se setkal pouze s Vackem a Konopáčem, ale nic zde nezaznělo, neboť Vacek byl z nepřítomnosti ostatních nervózní a rychle schůzku ukončil.⁷⁰ Nikdo z nich bohužel netušil, že se nad nimi začala stahovat mračna, neboť o dva dny dříve se Zdeněk Sýkora pohádal s Karlem Čapkem a odešel vše nahlásit na stanici SNB-Smíchov. Sýkora měl totiž za sebou kriminální minulost, a jelikož se Štěpánem opatrovali zásoby pomocí krádeží a vloupání, nechtěl už na tomto podniku participovat.⁷¹ Na základě onoho udání dne 8. února 1949 ve 20:00 hod. přišla pro Miloslava Kronuse StB a odvezla ho do pankrácké věznice, kde byl vsazen do vazby.⁷²

Následovalo vyslýchání, které bylo doprovázeno velmi tvrdým fyzickým nátlakem. Podle protokolu se Kronus ke všemu doznal. Jelikož StB věděla, že dne 10. února 1949 má dojít k poslední schůzce Vacka s Kronusem a ostatními, nastražila na místě setkání past a náš nešťastný kurýr měl posloužit jako návnada. StB na místo vypravila zatýkácí tým, který tvořili již zmíněný stržm. Alfréd Novák, stržm. František Novák, stržm. Stanislav Pánský a štržm. Jaroslav Patěk.⁷³ František Vacek spolu s Konopáčem přišli v onen den do parku u Wilsonova nádraží, na místě je čekal Zdeněk Sýkora, Kronus dorazil po chvíli v doprovodu neznámé dívky. Vacek si všiml, že Kronusovi se třesou ruce a je celý bledý. Přišlo mu to divné, ale nakonec usoudil, že to bude jen nervovým vypětím a mávl nad tím rukou. Skupinka procházela parkem a diskutovala, když vtom se na ně napojili dva muži. Chvilku je sledovali a pak na Vacka s Konopáčem zezadu skočili. Vznikla potyčka, do které se postupně zapojili další členové zatýkácího týmu. Vacek v jeden moment vytáhl zpod kabátu pistoli a chtěl se bránit, byl ale udeřen do hlavy a ztratil vědomí. Jeho i Konopáče policisté spoutali a odvěkli do aut.⁷⁴

Následovala další zatýkání a výslechy, až nakonec 2. června 1949 sepsalo KV StB Praha trestní oznámení na celkem 22 osob, které bylo dále postoupeno Státní

70 ABS, f. V-MV, arch. č. V-5573 MV – část II, František Vacek a spol., s. 11–13, zápis o výpovědi, 14. 2. 1949.

71 HLADÍK, Ondřej, ref. 8, s. 107.

72 ABS, f. V-MV, arch. č. V-5573 MV – část II, František Vacek a spol., s. 1, zápis o zatčení, 8. 2. 1949.

73 ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitř, arch. j. 6050/22, osobní spis Jaroslava Patka, s. 124, hlášení o použití služební zbraně, 11. 2. 1949.

74 HLADÍK, Ondřej, ref. 8, s. 108.

prokuratuře k sepsání žaloby.⁷⁵ Dne 11. října 1949 stanul Miloslav Kronus před Státním soudem Praha. Spolu s ním na lavici obžalovaných usedli výše zmínění Vacek, Konopáč, Sýkora, Čapek, Sedlák a Štěpán, ale byli tu i další: Ludvík Salajka (18. června 1914 Týnec u Hodonína), Josef Jindra (21. května 1899 Křištín, dnes součást Klatov), Jan Samek (4. července 1927 Kunratic), Vladislav Jeřábek (27. června 1918 Miličín, okr. Benešov), jeho manželka Vlasta, roz. Vitáková (26. května 1914 Praha), Čestmír Tuček (31. července 1896 Praha), František Vacek st. (19. listopadu 1894 Svatý Mikuláš, okr. Kutná Hora), Bohumil Hauer (18. dubna 1912 Praha), František Janík (12. srpna 1907 Luhačovice), Bertin Pališčík (18. září 1928 Mestisko, Slovensko), jeho bratr Jan Pališčík (10. června 1924 Mestisko), Dimitrij Urban (15. dubna 1925 Zlatná na Ostrove, Slovensko), Zdeněk Klíma (7. dubna 1917 Praha), Karel Kněžínek (26. ledna 1920 Studená) a Jiří Kalfířt (3. dubna 1912 Praha).⁷⁶ Komunistická justice k tomuto procesu sestavila senát ve složení: předseda JUDr. Josef Prášek, soudci JUDr. Eduard Pelhřimovský a JUDr. Běla Kolárová, soudci z lidu Jan Bernášek a Václav Jareš.⁷⁷ Byla přednesena žaloba, která svým typickým floskulovitým jazykem utvářela z obviněných ty nejhorší z nejhorších. V následující ukázce popsala prokuratura činnost Miloslava Kronuse následovně:

Zdeněk Sýkora dne 27. 10. 1948 u Železných Rudy, František Vacek ml., Jiří Konopáč a Miloslav Kronus dne 24. 12. 1948 u Dol. Žandova a Karel Čapek a Karel Štěpán dne 26. 12. 1948 u Chebu přešli ilegálně československou státní hranici do Německa, kde po vzájemné dohodě nabídli zpravodajské organizaci cizí mocnosti v Ambergu a Ludwigsburgu, že pro ni budou v ČSR sabotážně a teroristicky pracovat, dále se v Ludwigsburgu dohodli s členy užšího výboru tzv. emigrantské národní rady, prof. Žemlou, Wernerem a Chomutovským, že se vrátí do ČSR a budou tam vyvíjeti sabotážní a teroristickou činnost pomocí výbušnin, získávají další osoby pro tuto protistátní činnost a udržovati se členy zmíněné národní rady spojení pomocí vysíláček, že naváží spojení s ilegálními ozbrojenými organizacemi ve východních Čechách.

Kromě Hauera, Urbana, Klímy, Kněžíňka a Kalfířta, které soud osvobodil, byli všichni obvinění dle zákona č. 231/48 Sb. (u Kronuse a Vacka ml. coby mladistvých byl dále použit ještě zákon č. 48/31 Sb.) z velezrady (§ 1), neoprávněného opuštění republiky (§ 40), neoznámení trestného činu (§ 35) a nedovoleného ozbrojování (§ 29). Po třech dnech (14. října 1949) byla tato fraškovitá inscenace u konce a zazněly takovéto rozsudky: Jiří Konopáč – 14 let, František Vacek ml. a Karel Čapek – 12 let, Karel Štěpán – 11 let, Miloslav Kronus a Zdeněk Sýkora – 10 let, Josef Sedlák – 6 let, Vladimír Jeřábek – 5 let, Josef Jindra, Ludvík Salajka a Jan Samek – 4 roky, Vlasta Jeřábková – 3 roky, Čestmír Tuček – 18 měsíců, Jan Pališčík, František

75 ABS, f. V-MV, arch. č. V-5573 MV – část I, František Vacek a spol., s. 1, trestní oznámení, 2. 6. 1949.

76 NA, f. Státní prokuratura Praha, sp. zn. Pst I 328/49, František Vacek a spol., s. 154, rozsudek, 14. 10. 1949.

77 Tamtéž, s. 67, vyrozumění státní prokuratury, 4. 10. 1949.

Janík a František Vacek st. – 7 měsíců a Bertin Pališčák – 5 měsíců. Všechny tresty byly zostřeny tvrdým ložem čtvrtletně, k tomu byla všem odebrána čestná občanská práva v rozmezí 3–10 let a zkonfiskován majetek.⁷⁸

Začátkem roku 1951 došlo k podání odvolání k Nejvyššímu soudu Praha, a to jak ze strany Státní prokuratury, tak i deseti odsouzců. Soud ve svém rozsudku ze dne 28. února 1951 vynesl toto: u Františka Vacka ml. a Miloslava Kronuse zrušil konfiskaci majetku, jinak výši trestu ponechal. Vyhověl Státní prokuratuře a ty, kteří byli v původním přelíčení omilostněni, odsoudil na 7 měsíců do vězení za neoprávněné opuštění republiky a neoznámení trestného činu. Zbývajícím odvolatelům prodloužil výkon trestu, konkrétně Karlu Štěpánovi a Zdeňku Sýkorovi na 12 let, Vladislavu Jeřábkovi na 7,5 roku, Ludvíku Salajkovi a Josefu Sedlákovi na 7 let, Josefu Jindrovi na 6 let a Vlastě Jeřábkové a Janu Samkovi na 5 let.⁷⁹

Vězeňská anabáze Miloslava Kronuse započala v pankrácké věznici v Praze. Poté byl přesunut do neblaze proslulého komplexu uranových lágrů Ostrov u Karlových Varů, konkrétně do tábora Mariánská (NPT/B). Kdy přesně tam byl přesunut, zdroje neuvádějí, ví se ale, že pracoval na šachtě Adam. V tomto táboře se ale zapsal do historie, a to tím, že se odtud pokusil spolu s pěti dalšími vězni utéct. Byli to Václav Tippl (3. září 1930 Praha, 20 let za špionáž), Jiří Janouch (18. prosince 1929 Vyklice, okr. Ústí nad Labem, 1 rok za napomáhání k trestné činnosti), Jaroslav Kysela (4. února 1932 Chotěboř, 1 rok za pokus o přechod hranice), Vlastimil Vejmělek (26. května 1930 Kostelní Myslová, okr. Jihlava, 1 rok za krádež a dále 16 let za pokus o útěk) a Daniel Štěpán (6. března 1930 Praha, 11 let za velezradu a urážku na cti).

Václav Tippl (psaný též jako Typl) byl mozkiem celé akce. Miloslav Kronus se s ním znal z Pankráce, kde byli v soudní vazbě. Plánoval uprchnout dvěma způsoby, a to buď v nestřeženém okamžiku utéct do lesa, pokud by se u něj pracovalo, anebo přepadnout strážce, odzbrojit je a utéct. Po opuštění prostoru dolů měla skupina zamířit směrem na Karlovy Vary, cestou by si opatřila motorové vozidlo, se kterým by dojela do Prahy a odtud do Vídně. Pokud by došlo k pronásledování, měla přejít hranice v prostoru obce Vejprty a přes sovětskou zónu se měla dostat do SRN, kde by vstoupila do služeb západní rozvědky. Kronus se měl poté údajně vrátit do Československa a navazovat kontakty s určitými lidmi, kteří měli mít důležité zpravodajské informace, jež měl pak předávat Tipplovi. Vlastimila Vejmělka ale někdo udal a byl dne 13. srpna 1950 zadržen, během vyšetřování ale o útěku nic neprozradil.⁸⁰

K akce došlo dne 5. září 1950 v 8:30 hod. ráno. V onen den pracoval Kronus ve skupině, která stavěla oplocení, Štěpán obsluhoval vrátek (naviják), zbývajícím pracovali na betonování šachty. Kysela v jeden moment odešel do dřevěné kanceláře pro

78 Tamtéž, s. 154–157, rozsudek, 14. 10. 1949.

79 NA, f. SSNV, nezpracováno, osobní spis Miloslava Kronuse, s. 59–61, usnesení Nejvyššího soudu Praha, 28. 2. 1951.

80 ABS, f. Vyšetřovací spisy Jáchymov (dále jen V-KV), arch. č. V-2232 KV – část I, Václav Tippl a spol., s. 42–45, zápis o výpovědi, 20. 9. 1950.

hřebíky. Když se dlouho nevracel, šel se za ním podívat strážm. Václav Pevný, který betonářskou skupinu střežil, a v tu chvíli na něj skočili Tippl s Janouchem. Vznikla potyčka, během které útekáři odvěkli policistu do kanceláře, povalili ho na zem, dvakrát ho udeřili železným vrtákem do hlavy, svázali ho a sebrali mu samopal a pistoli. Poté ještě svázali a zavřeli do kanceláře spoluvězně Václava Krejsu a Josefa Nováka a civilní zaměstnance Josefa Fictuma a Alfréda Maurera. Poté Štěpán odešel ke skupině, kde pracoval Kronus, a řekl, že mají jít pomoci odnášet kamení do šachty. Ml. strážm. Jan Holemý, který skupinu střežil, je odvedl na místo, a když si odkládal brašnu, namířil na něj Janouch pistoli s příkazem, ať dá ruce nahoru. Policista se s ním začal o pistoli přetahovat a v průběhu zápasu mu byla prostřelena dlaň. V ten moment se na něj vrhl Štěpán a Tippl na něj namířil ukořistěný samopal. Takto odvěkli krvácejícího policistu do kanceláře, kde jej Janouch vysvlékl z uniformy a svázal. Poté spoutali ostatní spoluvězně⁸¹ a ještě k nim přibyli důlní zaměstnanci Jan Henkses, Josef Macejko a Gerhard Peters, které vysvlékli z šatů a sebrali jim doklady. Poté všem spoutaným dali do úst roubíky a spustili je výtahem do šachty. Následně se převlékli, vězeňské svršky hodili na strážm. Pevného, který ležel na podlaze v bezvědomí, přeřízli telefonní drát a dali se na útěk. Onen policista se ale po nějaké době probral a spustil poplach.⁸² To ale naše skupina netušila. Postupovala po silnici směrem na Karlovy Vary, Tippl s Janouchem šli vpředu, zbytek 200 m za nimi. Před obcí Merklín zastavili dvakrát osobní automobil, pokaždé ho ale nechali odjet. Pokračovali tedy dál a náhle je dostihla nákladní Tatra s ozbrojenými policisty. Tippl a Kysela se rozeběhli pryč, zbytek byl na místě zadržen. Kysela byl po deseti minutách nalezen ukrytý v příkopu. Daniel Štěpán dopadl nejhůře, neboť byl zastřelen. Proč se tak stalo, není úplně jasné. Ve spisu se píše, že se pokusil z místa utéct.⁸³ Odsouzenec Alois Macek (19. prosince 1930 Veselí nad Moravou, 12 let za špionáž) ale v rozhovoru z roku 2012 vypověděl, že Štěpán stál u nákladáku, jeden dozorce ho udeřil do čelisti, a když spadl do příkopu, dozorce ho se slovy *Ty k...o, ty ještě budeš utíkat?* střílel do hlavy.⁸⁴ Václav Tippl byl dopaden o den později policejní hlídkou v Karlových Varech-Dalovicích.⁸⁵

Jáchymovská StB spolu s příslušníky útvaru Jeřáb následně spustila rozsáhlé vyšetřování. Pátrala po těch, kteří o tomto útěku věděli, ale nic nenahlásili. Z toho

81 Byli to Bohuslav Chlebák, Josef Komárek, Jaroslav Pracna, Vlastimil Rais, Antonín Rambousek, Štefan Šipula, Josef Šrubař a Ladislav Tyleš. Srov. ABS, f. V-KV, arch. č. V-2232 KV – část III, Václav Tippl a spol. – podsvazek, s. 50–62.

82 ABS, f. V-KV, arch. č. V-2232 KV – část I, Václav Tippl a spol., s. 8–12, trestní oznámení, 27. 9. 1950.

83 Tamtéž, s. 47, zápis o výpovědi, 20. 9. 1950.

84 Alois Macek [rozhovor]. In: *Politictí vězni.cz* [online]. 2012 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <http://www.politictivezni.cz/alois-macek.html>.

85 ABS, f. V-KV, arch. č. V-2232 KV – část I, Václav Tippl a spol., s. 12, trestní oznámení, 27. 9. 1950.

důvodu byl znovu zatčení zmínění Vejmělek a Alois Macek, který původně chtěl také uprchnout, ale pak ze strachu z tohoto podniku vycouval. Výsledky se vedly ve sklepeních bývalého kapucínského kláštera a byly velmi kruté. Vedl je vyšetřovatel útvaru Jeřáb Jaroslav Barák.⁸⁶ Macek později popsal, co se zde dělo:

Vzali nás společně na Mariánskou do kláštera. Na jedné straně byly místnosti, ve kterých vyslychali, a na druhé straně byla zeď s okna, kam jsme si museli kleknout. Nemohli jsme se ani opřít o tu zeď, abychom si trochu odpočinuli. Klečet jsme museli dva dny a jednu noc. Pak nám dovolili si lehnout na chodbu, ale museli jsme roztáhnout ruce a nohy. Chodil kolem nás bachař, a vždycky, když šel kolem nás, tak jsme museli zdvihnout hlavu a ukázat tím, že nespíme. Když někdo z nás tu hlavu nezvedl, tak následoval hrubý kopanec do boku anebo žeber. [...] Pak nás volali jednotlivě na výslechy. Během dvou minut poté, co tam někdo vešel, jsme slyšeli strašlivý řev. První šel Tippl, což byl víceméně organizátor celého útěku. Z výslechové místnosti ho vytáhli tím způsobem, že na rukách měl želízka, za které ho táhli ke katrovým dveřím a tam ho zavěsili. Dotýkal se pouze špičkama země. Já jsem se modlil, abych byl alespoň poslední na řadě. Když jsem tam posléze vešel, viděl jsem na stole různé bejčáky. Řekli: „Tak spratku, vyber si, kterým chceš nařezat!“ [...] Pokud jsme nebyli na výsleších, tak museli jsme kopat sklep pro nějaký barák asi o velikosti 15 × 30 × 2 m. Bylo krásné září, my jsme se potili, měli jsme hlad a žízeň. Poblíž výkopu postavili bachaři pětilitrovou nádobu s vodou. Prvnímu, kdo našel odvahu a šel se napít, vyrazil bachař všechny přední zuby kopancem bagančete do čelisti.⁸⁷

Protokoly z oněch výslechů se dochovaly. S přihlédnutím k popisu praktik, které vyšetřovatelé používali, není těžké si domyslet, že vyslychání nijak nekladli odpor a všechno přiznali. Dne 27. září 1950, tedy po víc než dvou týdnech týrání, sepsal kpt. Oldřich Hromádka, velitel 2. praporu útvaru Jeřáb, který střežil jáchymovské lágry, trestní oznámení, které bylo pak předáno na Státní prokuraturu do Prahy, která

86 Jaroslav Barák (26. 2. 1923 Svojkovice, okr. Jihlava) pocházel ze zemědělské rodiny. Jeho rodiče, Josef a Františka Barákové, vlastnili pozemek o výměře 8 ha a 15 kusů dobytka. Vychodil obecnou školu v obci Rozseč a měšťanskou školu v Želetavě, poté se vyučil krejčím. V roce 1942 byl totálně nasazen do Říše, konkrétně do polské Jelení Hory, kde pracoval v továrně na umělá vlákna. Prošel si koncentračními tábory Gross-Rosen a Litoměřice. Květnového povstání se neúčastnil. V roce 1945 nastoupil do SNB jako čekatel a po absolvování výcviku v listopadu 1946 byl přidělen jako orgán SNB do obce Skřečůň. Po únorovém převratu 1948 byl přeražen do Českého Těšína k pohraničnickům, po měsíci byl přesunut do Jáchymova ke strážnímu útvaru Jeřáb a v polovině července 1951 byl přeražen k jáchymovské StB, kde se vypracoval na náčelníka 2. oddělení I. odboru. V roce 1958 v rámci reorganizace čekal Baráka přesun do Českých Budějovic, kde postupně zastával funkce náčelníka OOŽD-MV (Oddělení odboru železniční dopravy), staršího referenta 4. oddělení 2. odboru, a nakonec staršího referenta 3. oddělení 1. odboru. Dosáhl hodnosti majora a byl mnohokrát vyznamenán. Od SNB odešel v roce 1978. Srov. ABS, f. Personální spisy MV, arch. j. 4980/23.

87 Alois Macek [rozhovor]. In: *Politictí vězni.cz* [online]. 2012 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <http://www.politictivezni.cz/alois-macek.html>.

dle něj sepsala žalobu.⁸⁸ Dne 10. října 1950 stanula celá skupina před Státním soudem Praha. Přibyli k nim ještě civilní důlní zaměstnanec Jiří Kodet (24. srpna 1929 Zdice) a odsouzenec Oldřich Vogel (29. května 1927 Úpice, 5 let za špionáž), kteří se též pokusili o útěk z lágru. Proces se konal v Jáchymově ve zdejším biografu a byl veřejný, publikum tvořili příslušníci SNB a členové všech městských organizací. Předsedou senátu byl Josef Prášek, přísedícími byli Evžen Patzák a Otto Kolařík, soudci z lidu byli František Tošner a Marie Kejřová. Státní prokuraturu zastupoval Karel Sadil.⁸⁹ Ten na začátek přednesl žalobu a stejně jako u mnoha dalších velkých procesů té doby i tato byla spíše teatrálním výstupem než právním dokumentem. To dokazuje následující úryvek:

Obvinění s výjimkou Jiřího Kodeta jsou trestanci odsouzení československými soudy pro protistátní činnost. K odpykání uložených jim trestů byli dodáni do pracovních útvarů při jáchymovských dolech, kde jim byla poskytnuta možnost, aby svým chováním a pracovním výkonem prokázali svoje polepšení a aby tak jako řádní pracující lidé případně již po odpykání poloviny uložených jim trestů byli podmíněně propuštěni na svobodu nebo aby milostí prezidenta republiky byl jim zbytek uložených trestů prominut vůbec. [...] Obvinění nevyužili této možnosti poskytnuté jim lidově demokratickou Československou republikou, naopak setrvali ve své zavilé nenávisti vůči tomuto státu a v srpnu 1950 se jednak navzájem, jednak s dalšími trestanci do pracovních útvarů při jáchymovských dolech zařazenými dohodli, že uprchnou z pracovních útvarů do západní okupační zóny Německa, případně jinam za hranice do zájmové sféry západních kapitalistických států, aby tam jednak navázali spojení se zrádnou poúnorovou emigrací, případně s exponenty cizích mocností nepřátelských lidově demokratické Československé republice, a spolu s nimi aby ze zahraničí usilovali o svržení lidově demokratického zřízení a obnovu kapitalismu v Československu, jednak aby zpravodajským orgánům západních mocností sdělili svoje vědomosti o provozu jáchymovských dolů, kterých nabyli v době svého zařazení do pracovních útvarů na těchto dolech.⁹⁰

Miloslav Kronus měl u soudu uvést, že v táboře mu sice nic nechybělo, ale přesto chtěl utéct. Zaznít mělo následující:

V táboře jsem se měl dobře, jídla bylo dost. Tippl mně říkal, že budeme za hranicemi pracovat proti lidu v naší republice. Tippl mně říkal, zda bych měl chuť se sem vrátit či-li dělati špiona. Jednalo se mi jen o to se dostat z ČSR pryč. Víím, že bych byl nejprve podroben výslechu na CIC. Byl jsem poučen ve směru jáchymovských dolů. Víím, že je to věc důležitá, ale přesto jsem chtěl odejít. Tippl říkal strážnému, aby se vzdal, nebo že ho zastřelí, myslím, že to řekl 2x. Pak jsem pomáhal svazovati okolní trestance.

88 ABS, f. V-KV, arch. č. V-2232 KV – část I, Václav Tippl a spol., s. 5, trestní oznámení, 27. 10. 1950.

89 NA, f. Státní soud Praha, sp. zn. Ts I 105/50, Václav Tippl a spol., s. 122, protokol o hlavním líčení, 10. 10. 1950.

90 Tamtéž, nečíslováno, žaloba, 3. 10. 1950.

*Když jsem mluvil s vrátkařem, měl jsem v ruce pistoli, ale nepamatuji se, co jsem mu říkal. První 3 nebo 4 byli vpuštěni do šachty svázáni. Rozkaz k tomu nám dal Tippl.*⁹¹

Je zcela možné, že tato výpověď byla jen Státní bezpečností vymyšlenou a pod nátlakem naučenou replikou. Všichni byli obviněni dle zákona č. 86/1950 Sb. z velezrady (§ 78) a špionáže (§ 86), dále Tippl, Janouch a Kysela z pokusu o vraždu (§ 5 a § 216) a Kronus, Kodet a Vogel ze spolčení k vraždě (§ 166 a § 216). Přelíčení, či spíše divadlo hrůzy, trvalo ještě následující den a poté byly vyneseny velmi kruté rozsudky: Václav Tippl, Jiří Janouch, Jaroslav Kysela a Jiří Kodet – trest smrti, Miloslav Kronus a Oldřich Vogel – doživotí, Vlastimil Vejmělek – 25 let a Alois Macek – 20 let. Všechny jejich majetek byl zkonfiskován a přišli o čestná občanská práva na 10 let.⁹² Odsouzenci na smrt se ještě odvolali k Nejvyššímu soudu Praha, ale ten jejich žádost dne 19. října 1950 smetl ze stolu.⁹³ O dva dny později došlo v pankrácké věznici k popravám.

Co se našeho protagonisty týče, jeho vězeňská anabáze pokračovala v plzeňské věznici Bory. Tam mu vedení uchystalo přivítání v podobě třiceti dní samovazby, dvanácti dní tvrdého lože a půlročního zastavení všech výhod.⁹⁴ Kde byl pracovním zařazen, o tom zdroje mlčí, ale ví se, že byl ještě několikrát trestán. Poprvé se tak stalo koncem října 1951, kdy natíral plot, ale předtím z něj neseškrabal starou barvu. Když mu to dozorce vytkl, odvětil, že toto dostal příkazem, což se samozřejmě ukázalo jako lež. Za to dostal týden samovazby a měsíční zastavení výhod.⁹⁵ Druhý případ na to hned navázal, neboť během oné samovazby klesl jeho pracovní výkon na 25 %, za což „vyfasoval“ pět dní tvrdého lože.⁹⁶ Poslední událost se stala v polovině ledna 1952, kdy se provinil tím, že neměl při nástupu do práce čisté boty. Dostal za to šest dní tvrdého lože a měsíční zastavení výhod.⁹⁷

V září 1952 čekal Miloslava Kronuse přesun do věznice Mírov, ale kde byl pracovním zařazen a jak se mu zde vedlo, o tom se záznamy nedochovaly.⁹⁸ Jinak tomu je ale u další věznice, tentokrát u slovenského Leopoldova, kam ho přesunuli 11. února 1953 a kde strávil zbytek svého trestu. Je známo, že byl pracovním zařazen jako brusič na oddělení Hala-Vel, která spadala pod uherskobrodskou zbrojovku,⁹⁹ poté až do května 1959 pracoval v podniku Konopa.¹⁰⁰ V posudcích byl hodnocen jako schop-

91 Tamtéž, s. 129–130, protokol o hlavním líčení, 10. 10. 1950.

92 Tamtéž, s. 196–197, rozsudek, 11. 10. 1950.

93 Tamtéž, s. 18, usnesení Nejvyššího soudu Praha, 19. 10. 1950.

94 NA, f. SSVV, nezpracováno, osobní spis Miloslava Kronuse, s. 15, hlášení ke kázeňskému řízení, 16. 10. 1950.

95 Tamtéž, s. 17, hlášení ke kázeňskému řízení, 31. 10. 1951.

96 Tamtéž, s. 18, hlášení ke kázeňskému řízení, 14. 11. 1951.

97 Tamtéž, s. 16, hlášení ke kázeňskému řízení, 23. 1. 1952.

98 Tamtéž, s. 78, dotazník, 9. 9. 1952.

99 Tamtéž, s. 30, posudek, 11. 12. 1953.

100 Tamtéž, s. 1, přemístění, zaměstnání ve věznici a NPT, nedatováno.

ný pracovník, který plnil stanovenou normu, ale že tak činil z vypočítavosti, nikoliv z přesvědčení. Rád také diskutoval s ostatními odsouzcenci a přecházel kvůli tomu z pracoviště na pracoviště, což hodně dráždilo vedení věznic.¹⁰¹ Též se dochovaly zprávy o jeho vězeňských trestech. První případ se stal 11. března 1953, tedy necelý měsíc po přesunu z Mírova. Na dva měsíce mu byly zastaveny výhody kvůli nepořádku na cele.¹⁰² Druhá událost pochází z července 1955, kdy byl napomenut za špatné dávkování celofánu do balíků (dával 99 kusů místo zadaných 100).¹⁰³ O měsíc později se zúčastnil vzpoury proti špatným podmínkám, které ve věznici panovaly. Za to dostal deset dní samovazby.¹⁰⁴ Poslední záznam pochází z června 1957, kdy dostal jeden měsíc zastavení výhod za to, že po druhém zvonění na večerku neměl oblečení složené v polici a hrál šachy.¹⁰⁵ Díky amnestii z roku 1957 mu byl prominut peněžitý trest¹⁰⁶ a v roce 1960 mu byl trest změněn na 25 let.¹⁰⁷

Během pobytu v Leopoldově začal mít Miloslav Kronus plicní potíže, kvůli čemuž byl dvakrát převezen do Brna, kde se léčil (poprvé zde pobýval od května do prosince roku 1958, podruhé od května do června roku 1959).¹⁰⁸ Bylo mu diagnostikováno vakovité rozšíření průdušek a musela mu být odstraněna část pravé plíce. Jelikož se ale potíže zhoršovaly a hrozilo nebezpečí selhání dýchacího systému, a tedy i smrti, byl rozhodnutím Krajského soudu Praha z března 1961 propuštěn na svobodu.¹⁰⁹ V roce 1968 podal návrh na přezkoumání rozsudku, ale o pět let později vzal svůj návrh zpět.¹¹⁰ Jaký byl v tomto ohledu jeho další osud, není bohužel známo, neboť rehabilitační záznamy z devadesátých let jméno Miloslav Kronus neobsahují.

Karel Ryjáček

Karel Ryjáček, poslední z této čtveřice, se narodil 30. října 1919 v Březnici. Na rozdíl od výše uvedených protagonistů pocházel z dobře situované rodiny. Jeho otec Karel byl obchodník, matka Božena, roz. Žofková, se starala o domácnost. Když mu byly tři roky, otec zemřel a jeho matka se znovu vdala za Aloise Koláře. Vychodil obecnou školu a dvouletou měšťanskou školu v Březnici a v roce 1934 se šel učit obchodníkem do Podbořan do koloniálu. Strávil zde jen krátkou dobu, poté mu jeho

101 Tamtéž, s. 26, posudek, 7. 1. 1957.

102 Tamtéž, s. 14, hlášení ke kázeňskému řízení, 11. 3. 1953.

103 Tamtéž, s. 13, hlášení ke kázeňskému řízení, 29. 7. 1955.

104 Tamtéž, s. 12, hlášení náčelníka, 3. 9. 1955.

105 Tamtéž, s. 10, hlášení ke kázeňskému řízení, 7. 6. 1957.

106 Tamtéž, s. 8, usnesení Krajského soudu Praha, 7. 5. 1958.

107 Tamtéž, s. 6, usnesení Krajského soudu Praha, 11. 2. 1960.

108 Tamtéž, s. 1, přemístění, zaměstnání ve věznici a NPT, nedatováno.

109 Tamtéž, s. 5, usnesení Krajského soudu Praha, 8. 3. 1961.

110 ABS, f. V-KV, arch. č. V-2233 KV – část I, Václav Tipll a spol., s. 78, usnesení Krajského soudu Plzeň, 2. 1. 1973.

nevlastní otec zajistil učňovské místo v Chomutově v lahůdkářství František Schlégr. Po třech letech odtud vyšel coby vyučený obchodní příručí a zamířil do Klatov do koloniálu František Černý, odkud po roce odešel do Prahy do podniku Metro, kde též strávil jeden rok, a nakonec se vrátil do rodné Březnice, kde pracoval v rodinném obchodě. Začátkem roku 1945 se oženil s Marií Kosovou, se kterou měl dvě děti, dceru Helenu a syna Karla. V létě téhož roku byl zatčen za údajnou spolupráci s nacisty a odsouzen píseckým lidovým soudem k jednomu roku žaláře. Po propuštění na svobodu v červenci 1946 směřovaly kroky Karla Ryjáčka znovu do Prahy, kde do začátku roku 1949, kdy utekl za hranice, vedl obchod Julie Bartovské. Politicky s nikým nesympatizoval.¹¹¹

Důvod, proč Karel Ryjáček odešel do Německa, není úplně obvyklý. Zdroje uvádějí, že za tím byla manželčina nevěra a časté spory ohledně vstupu do KSČ. Na začátku února 1949 se proto vydal do Chebu, kde se seznámil s jedním železničářem, který mu prozradil, že převedl několik lidí přes hranice. Karel Ryjáček ho požádal, zda by nepřevlehl i jeho nebo mu alespoň neukázal směr. Ten souhlasil a 5. února 1949 v noci dovedl Ryjáčka asi 500 m od hranice, popřál mu hodně štěstí a vrátil se. Náš protagonistu přešel hranici, ale hned za ní byl zadržen příslušníky německé finanční stráže. Odvedli ho na služebnu, kde uvedl základní údaje, a poté mu řekli, ať jede do Tirschenreutu a zde ať se hlásí na CIC. Na místo dorazil Ryjáček pozdě v noci (peníze na cestu získal výměnou za krabičku cigaret), přespál v nádražním hotelu a ráno se dostavil na velitelství CIC, kde se ho ptali na důvody útěku, na jakém místě přešel hranice a také zda nemá povědomí o zpravodajsky zajímavých objektech. Poté byl poslán do uprchlického tábora v Ambergu. Po příjezdu mu byla přidělena pryčna, podstoupil registraci a lékařské vyšetření a nakonec následoval tzv. screening. Během něj byl opět dotazován, proč a kde překročil hranici, dále s kým se v Praze stýkal, zda byl politicky činný a zda nebyl aktivní v protikomunistickém odporu. Po absolvování byl přeřazen do tábora pro Poláky, poněvadž v původním táboře docházelo místo. Strávil zde deset dní a poté ho spolu s dalšími uprchlíky přesunuli do tábora v Murnau.¹¹²

V tomto zařízení Ryjáček znovu absolvoval lékařské vyšetření a byla mu přidělena pryčna. Co se života v táboře týče, měl oproti ostatním uvedeným velké štěstí, neboť zde právě probíhala soutěž o táborovou kantýnu (celkem tři), a kdo dal nejvyšší nájemné, získal ji. Ryjáček byl jedním z vítězů a asi čtyři měsíce v kantýně prodával a vydělával si slušné peníze. V létě 1949 mu bylo oznámeno, že se má dostavit do Augsburgu kvůli lékařské prohlídce z důvodu navržení k emigraci do Austrálie. Tu absolvoval a za tři týdny měl odplout, ale to všechno bohužel padlo, neboť přišla první cesta zpět do Československa. Podnět vzešel od uprchlíka Václava Sladkého, který ho požádal, zda by v obci Mrákov na Domažlicku nedoručil dopisy rodičům

111 ABS, f. Vyšetřovací spisy Plzeň (dále jen V-PL), arch. č. V-245 PL – část I, Karel Ryjáček a spol., s. 21–22, zápis o výpovědi, 9. 5. 1950.

112 Tamtéž, s. 22–24.

a bratrovi Antonínovi a od jistého Jana Vondráše (19. února 1893) nevyzvedl cigaretové papírky. Dále mu sdělil, aby zajel k Řeznu na jeden statek a tam vyhledal syna onoho Vondráše, Jiřího, který spolu s jistým pašerákem Wirflinkem několik přechodů dříve podnikl. Ryjáček se tedy za oním Vondrášem vypravil, předal mu dopisy a domluvil s ním další postup. Za dva týdny (přesné datum nevíme) se sešli ve Furthu im Wald spolu s dotyčným Wirflinkem a poté nepozorovaně přešli hranici. Kolem třetí hodiny ranní dorazili do Mrákova a přesпали ve stodole domu Vondrášových. Tam je ráno objevil mladší syn Jan (11. června 1923), když šel pro seno. Od něj se naše skupinka dozvěděla, že zde musí počkat, neboť požadované cigaretové papírky ještě nebyly dovezeny. Nakonec strávili ve stodole dva dny. Večer kolem 21. hodiny předal kurýřům kontraband zmíněný Antonín Sladký (21. března 1912), ti se rozloučili a vydali se k hranici, kterou opět nepozorovaně překročili. Došli do hostince U Webera, kde se rozdělili, Karel Ryjáček zde strávil den, pak odjel zpět do Murnau, kde předal smluvený kontraband, z něhož si směl malou část ponechat.¹¹³

K další cestě do ČSR došlo začátkem podzimu 1949. Karel Ryjáček se v tu dobu seznámil s uprchlicí Idou Zeiselovou, která mu sdělila, že v Praze, odkud utekla, musela nechat všechny věci a že spoléhala na svého snoubence, že uteče za ní a věci přinese s sebou, ale ten nakonec nepřišel. Dobrosrdečný kurýř se nabídl, že pro ně podnikne cestu. Ida napsala dopis rodičům, ať dají vědět její sestře v Praze, aby ony věci připravila a poslala je do Mrákova, kde by si je Ryjáček vyzvedl. Ten se pro ně vydal dne 10. října 1949 spolu se zmíněným Jiřím Vondrášem a průvodcem Wirflinkem. Málem to ale mohla být jejich poslední cesta, neboť kvůli husté mlze si naše trojice po překročení hranice nevšimla pohraniční hlídky, která je vyzvala, ať se zastaví. Všichni se dali rychle na útěk, Ryjáček s Vondrášem mířili dál do vnitrozemí, Wirflink přeběhl zpět do Německa. Kolem čtvrté ráno dorazili oba muži do Mrákova a ukryli se ve stodole statku Vondrášových. Po snídani odjel Ryjáček vlakem do Prahy, kde na Jungmannově náměstí vyhledal dům Idiny sestry. Zde přespal, druhý den zabalil do dvou pytlů požadované věci (vesměs oblečení a boty), které potom odeslal do Domažlic k Antonínu Sladkému. Sám odjel vlakem zpět do Mrákova, kde večer převzal kontraband a s Jiřím Vondrášem se vydal zpět do Německa. Po přechodu hranice zamířili opět do hostince U Webera, kde si odpočali, a pak se nákladním autem svezli do Řezna, kde se rozloučili. Pytle s věcmi předal následujícího dne v Murnau.¹¹⁴

V lednu 1950 stanul Karel Ryjáček před americkým soudem za to, že měsíc předtím použil k jízdě vlakem padělanou jízdenku, což ale v inkriminovanou dobu nevěděl. Byl odsouzen k jednomu měsíci vězení ve Stuttgartu. Po odpykání se vrátil zpět do Murnau. K zásadnímu střetnutí došlo v polovině dubna roku 1950. Příslušník táborové policie František Pavlíček si nechal našeho kurýra zavolat a oznámil

113 Tamtéž, s. 24–25.

114 Tamtéž, s. 25–32.

mu, že ví o jeho dvou cestách do Československa. Nato se ho zeptal, zda by nepodnikl ještě jeden přechod, za který by dostal odměnu a všechny jeho výdaje by byly hrazeny. Kurýr souhlasil a společně odjeli vlakem do Ulmu, kde je v jednom z bytů zdejších Hindenburgových kasáren uvítal muž, který byl Ryjáčkovi představen jako prof. Eduard Škvára. Ten se ho zprvu ptal na věci ohledně jeho obchodu v Praze, po chvíli stočil řeč na jeho cesty přes hranice a zda by tedy byl ochoten podniknout další přechod. Karel Ryjáček odvětil, že se zařídí podle potřeby, Škvára mu na to řekl, že za dva dny pro něj přijede autem a odveze ho k hranici. Dne 19. dubna 1950 se sešel Ryjáček s Pavlíčkem, který ho na cestu vybavil pistolí ráže 6,35 mm a dvěma dopisy a fotografií, které měl po příchodu do ČSR odeslat. Jeden patřil Pavlíčkově manželce, druhý měl spolu s fotkou putovat do obce Zeleneč k jisté Marii Čepičkové. Ryjáček potom odjel do Mnichova, kde jej v jedné restauraci vyzvedl Škvára, a odtud pokračovali autem do Řezna, kde se zastavili na oběd. Během něj proběhla instruktáž a předání potřebných věcí, které tvořil svazek dopisů a k tomu tenké papírky s adresami. První dopis měl být předán jistému dr. Evženu Škvárovi,¹¹⁵ kterému se náš kurýr měl prokázat větou „Pozdravuje vás Zdena a Eda“ a zda je mu známé heslo „Verpánek“. Spolu s dopisem měl předat adresu a zlatý medailon s fotografií uvnitř (adresa a fotka patřily Miladě Horákové, která v té době byla ve vězení). Další dopisy měly putovat do Liberce, Českých Budějovic, Prostějova, Záchlumí a Prahy-Holešovic. U Evžena Škváry měl strávit celý pobyt v Československu a po přechodu zpět do Německa by jej Eduard Škvára na smluveném místě čekal s autem. Nakonec Karel Ryjáček obdržel 10 000 Kčs na výdaje a občanský průkaz na jméno Václav RÝDL. Cestou k hranici se zastavili ve Furthu im Wald za již zmíněným Wirflinkem, ale poté, co je odbyl s tím, že je nemocný, pokračovali dál, až zastavili asi kilometr od hranice. Kurýr Škvárovi před rozloučením oznámil, že se ubytuje v hostinci U Webera a aby zde na něj po návratu čekal. Druhý den ale vypadal úplně jinak, k hranici se nakonec nevypravil, nejspíš ze strachu, že by zabloudil. Podle pozdějšího vyšetřování strávil celý den u Wirflinka a přemlouval ho, aby s ním šel přes hranici, nakonec se dohodli na datumu 13.–14. května. Pak odjel do Ulmu a Škvárovi namluvil, že se dostal do Horažďovic, ale byl legitimován policejní hlídkou a ta poznala, že občanský průkaz je falešný. Nato jim ho vytrhl z ruky a utekl přes hranici zpět. Škvára tomu kupodivu uvěřil a domluvil se s ním, že mu dá ohledně nového termínu vědět.¹¹⁶

Dne 30. dubna 1950 došlo v Ulmu k další schůzce se Škvárou a na ní se probíral nový termín přechodu hranic. Ryjáček prosazoval 13. květen, na který byl domluvený s Wirflinkem, ale Škvára namítal, že kvůli časové urgenci musí akce proběhnout

115 Evžen Škvára (29. 8. 1889 Čáslav), profesor moderních jazyků na Karlově univerzitě. Kvůli dopisům, které byly později nalezeny u Karla Ryjáčka, se sám dostal do hledáčku StB a byl na něj nasazen tzv. agent provokatér. V roce 1950 byl zatčen a brutálně vyslýchán. Ve vykonstruovaném procesu byl odsouzen za velezradu a vyzvědačství na 13 let. Srov. ABS, f. Inspekce ministra vnitra ČSSR, I. díl, sign. A8/1327.

116 ABS, f. V-PL, arch. č. V-245 PL – část I, Karel Ryjáček a spol., s. 34–39.

už 7. května. Do začátku mise pobýval Ryjáček v bytě nadřizového, kde mu byl jeden večer představen gen. Mirko Vesel.¹¹⁷ Ten mu řekl, že pokud provede svou misi správně, sám ho potom pověří úkolem, konkrétně že by do Německa přenesl dokumenty týkající se Slovenského národního povstání a procesu s Jozefem Tisem.¹¹⁸ Eduard Škvára ještě instruoval Ryjáčka ohledně vytvoření tzv. „mrtvé schránky“, kterou měl umístit poblíž někoho ze svých známých, který bydlel u hranic a jenž by dohlížel, že se kolem ní nepohybuje nikdo nezvaný. Zprávy by do ní posílal Evžen Škvára z Prahy a schránku by vybírala dopředu určená osoba. Dne 6. května 1950 odjel Ryjáček se svým nadřizovým do Řezna, kde se opět zastavili na jídlo a kde také obdržel pistoli, dopisy a občanský průkaz na jméno Rudolf PACHMAN. Poté odjeli do Furth im Waldu, kde chtěl Ryjáček zkontaktovat Wirflinka, ale ten nebyl doma, a tak přešli k hospodě U Webera, kde se rozloučili. Kurýr zde přespal a ráno poslal zprávu Wirflinkovi s dotazem ohledně přechodu, ale odpovědi se dočkal až další den (8. května 1950), a navíc v ní stálo, ať se obrátí na jistého Robla. Spolu se dohodli, že přejdou hranici, Robl se další den vrátí zpět a o týden později (noc ze 13. na 14. května) by na Ryjáčka počkal u rybníka za Mrákovem. Večer kolem 21:00 hod. nepozorovaně přešli hranici a pokračovali do Mrákova. Oproti předchozím cestám se zde náš kurýr nezdržel a pokračoval do Kouta na Šumavě, kde chtěl nastoupit do vlaku. Na nádraží se ale pohybovala hlídka SNB, a tak se vydal po silnici dál, až kolem 10:00 hod. dopoledne dorazil do obce Švihov, kde nasedl do vlaku směrem na Plzeň. V něm ho ale zadržela StB, když zde prováděla namátkovou kontrolu a přišla na to, že kurýrovy doklady jsou falešné. Po příjezdu do Plzně byl eskortován na zdejší velitelství a dán do vazby. Krátce před zadržením stihl Ryjáček vyhodit dopisy z vlaku, ale nějaký železničář je posbíral a posléze předal StB.¹¹⁹

V ten samý den, 9. května 1950, proběhl výslech, který vedl vyšetřovatel Oldřich Špelina.¹²⁰ Podle přepisu se Ryjáček ke všemu přiznal, s největší pravděpodobnos-

117 Mirko Vesel (23. 3. 1903 Zvolen – 6. 6. 1976 Weil der Stadt) byl slovenský generál, člen protinacistického odboje a účastník SNP. Během něj byl přednostou politické správy Velitelství 1. čs. armády na Slovensku, účastnil se jednání s exilovou vládou v Londýně a též jednání s Klementem Gottwaldem v Moskvě. Po osvobození pomáhal budovat novou čs. armádu, v roce 1947 byl jmenován brigádním generálem. Po komunistickém převratu emigroval do Německa, kde také zemřel. Po pádu režimu byla jeho rakev převezena do Banské Bystrice, kde je pochován.

118 ABS, f. V-PL, arch. č. V-245 PL – část I, Karel Ryjáček a spol., s. 41, zápis o výpovědi, 9. 5. 1950.

119 Tamtéž, s. 13–15, trestní oznámení, 28. 7. 1950.

120 Oldřich Špelina (30. 4. 1925 Štětovice, okr. Plzeň-jih) pocházel z čistě dělnické rodiny. Jeho otec Václav pracoval jako svářeč kovů, matka Barbora, roz. Šmídová, pracovala jako lesní dělnice. Vychodil obecnou i měšťanskou školu, ale jelikož na další studia nebyly peníze, vyučil se zámečníkem ve Škodovce. Zúčastnil se protinacistických akcí ke konci okupace, za což dostal od plzeňských Rudých gard medaili. V roce 1945 nastoupil k SNB v Postoloprtech, zúčastnil se bojů proti banderovcům na Slovensku, v červnu 1948 byl přeložen na politické oddělení

tí po tvrdém nátlaku. Na základě jeho doznání následovala další zatýkaní, při nichž skončili v poutech všichni jeho spolupracovníci z Mrákova a Domažlic, tedy Jan Vondráš st., jeho syn Jan a Antonín Sladký. Vyšetřování bylo uzavřeno dne 28. července 1950, kdy náčelník KV StB Plzeň Josef Stehlík sepsal trestní oznámení. V něm použil typický květnatý jazyk a jako důvod činnosti zatčených osob uvedl klasickou proklamaci: [...] *aby poškodily zájmy dělnické třídy a jejího lidově demokratického státního zřízení, jakož i svým jednáním daly jasně najevo, že usilují o zvrát stávajícího režimu a nastolení, event. navrácení, starého kapitalistického režimu.*¹²¹ Dne 13. října 1950 stanula celá skupina před Státním soudem Praha.¹²² Předsedou senátu byl Zdeněk Kaláb, Státní prokuraturu zastupoval Pavel Barbaš.¹²³ Žaloba, nepostrádajíc dobový balast, měla takovýto úvod:

Československá buržoazie, jsouc si vědoma toho, že není s to, aby sama vlastními silami a vlastními prostředky dosáhla obnovení kapitalismu v Československé republice, a v domněni, že jí k tomu může dopomoci válečný tábor zahraničních imperialistů, věnuje hlavní své úsilí spojení s angloamerickým imperialismem. Nejtýpčtějším způsobem zločinné činnosti izolovaných zbytků československé reakce v tomto směru jest organizování špionáže a současně styku mezi špičkami reakce v zahraničí a zbytky jejich spolupachatelů v republice.

Karel Ryjáček byl vinen tím, že ilegálně přešel hranice, vešel ve styk s agenty CIC a na území Československa prováděl protirežimní činnost, mimo jiné se měl údajně pokusit o vysvobození Milady Horákové z vězení.¹²⁴ Celá skupina byla obžalována dle zákona č. 231/1948 Sb., konkrétně Ryjáček z velezrady (§ 1) a špionáže (§ 2), otec a syn Vondrášovi a Antonín Sladký z velezrady. Dne 16. října 1950 předseda senátu vyřkl následující rozsudek: Karel Ryjáček – 25 let, Jan Vondráš st. – 18 let, Jan Vondráš ml. – 12 let, Antonín Sladký – 15 let. Všem byl zkonfiskován majetek, na 10 let odebrána čestná občanská práva a zakázán pobyt v pohraničním území.¹²⁵ Proti rozsudku se nikdo neodvolal.

Výkon trestu Karla Ryjáčka byl dlouhý a – jak bude následně popsáno – celkem strastiplný. Započal v Praze v pankrácké věznicí. Z tohoto zařízení je známo pouze

---

StB Praha. V březnu 1950 se stal velitelem 5. oddělení KV StB Plzeň. V Plzni to dotáhl na náčelníka II. odboru, v roce 1955 byl přesunut do Prahy, kde dosáhl hodnosti plukovníka a zastával funkci zástupce náčelníka II. správy FMV. Byl mnohokrát vyznamenán, např. Za službu vlasti (1955), Řád Rudé hvězdy (1968) a Za upevňování přátelství ve zbrani II. stupně (1970). Kvůli srdečním potížím odešel v roce 1980 do důchodu. Srov. ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 6074/25.

121 ABS, f. V-PL, arch. č. V-245 PL – část I, Karel Ryjáček a spol., s. 20, trestní oznámení, 28. 7. 1950.

122 NA, f. Státní prokuratura Praha, sp. zn. Spt I/II 17/50, Karel Ryjáček a spol., s. 12, vyrozumění Státní prokuratury, 28. 9. 1950.

123 Tamtéž, s. 14, zpráva o případu, 16. 10. 1950.

124 Tamtéž, s. 53–54, žaloba, nedatováno.

125 Tamtéž, s. 47–48, rozsudek, 16. 10. 1950.

to, že Ryjáček zde byl dvakrát kázeňsky trestán. Poprvé se tak stalo v roce 1952, kdy dostal jeden den korekce za neuposlechnutí příkazu dozorce. Druhý případ se stal o rok později, kdy dostal šest dní korekce za porušení řádu věznice.¹²⁶ V lednu 1955 byl převezen do psychiatrické léčebny v Bohnicích kvůli paranoii a sebevražedným sklonům. V dubnu 1955 byl z léčení propuštěn a následoval přesun do pracovního tábora ve Rtyni v Podkrkonoší, kde pracoval v hnědouhelných dolech. Zde vydržel do listopadu 1955 a poté byl opět poslán do Bohnic, kde se do srpna 1957 léčil s duševním onemocněním.¹²⁷ Po propuštění z léčení byl umístěn znovu do pankrácké věznice¹²⁸ a začátkem října 1957 ho čekal přesun do zařízení Ostrov u Karlových Varů, konkrétně do již několikrát zmíněného tábora Rovnost (NPT/P).¹²⁹ Dle posudků pracoval jako pomocný dělník v hlubině a měl velmi nízkou pracovní morálku, což bylo dáno hlavně jeho duševním onemocněním (neustále někoho podezřívál a měl halucinace).¹³⁰ Do roku 1960, kdy byl přesunut do jiného zařízení, byl vícekrát kázeňsky trestán. Jelikož je ale výčet prohřešků obrovský, bude zde za každý rok uveden jeden příklad. Za rok 1958 to je událost s datem 11. listopadu, kdy náš protagonista dostal dva dny korekce za nízkou pracovní morálku.¹³¹ V polovině dubna 1959 byl potrestán deseti dny izolace bez vyvádění za úmyslné vynechání směny¹³² a v březnu 1960 došlo k tomu, že musel zaplatit náklady za vazbu kvůli nedovolenému odchodu ze směny.¹³³

Koncem dubna 1960 čekal Karla Ryjáčka odsun. Důvodem byla událost, která se stala krátce předtím, kdy náš kurýr přišel na táborovou ošetřovnu s řeznou ranou na zápěstí a tvrdil, že se mu při řezání prkna smekla pila. Vedení tábora ale usoudilo, že šlo o pokus o sebevraždu, neboť tvar rány neodpovídal popisu. V obavách, aby se toto neopakovalo, bylo rozhodnuto o odsunu, jehož cílem byla slovenská věznice Ilava.¹³⁴ Na jaké pracoviště zde byl Ryjáček zařazen, záznamy neuvádějí, ví se jenom to, že zde byl jednou kázeňsky trestán, a to v červenci 1960 za neprovedení generálního úklidu (měl vyprášit všechny deky na světnici, ale udělal to pouze u jedné). Za to dostal týden korekce.¹³⁵ V září toho roku proběhl další přesun, tentokrát do obávané věznice Leopoldov. Ani odtud bohužel není známo, jakou práci zde vykonával, ale záznamy uvádějí tři kázeňské prohřešky. První událost se stala v polovině

126 NA, f. SSNV, nezpracováno, osobní spis Karla Ryjáčka, s. 24, posudek k řízení o milost, 2. 6. 1958.

127 Tamtéž, s. 71, lékařský nález, 7. 3. 1957.

128 Tamtéž, s. 41, oznámení Lidového soudu trestního Praha, 12. 8. 1957.

129 Tamtéž, s. 2, karta odsouzeného, nedatováno.

130 Tamtéž, s. 26, hodnocení náčelníka, 15. 4. 1960.

131 Tamtéž, s. 37, hlášení ke kázeňskému řízení, 11. 11. 1958.

132 Tamtéž, s. 35, hlášení ke kázeňskému řízení, 17. 4. 1959.

133 Tamtéž, s. 31, hlášení ke kázeňskému řízení, 5. 3. 1960.

134 Tamtéž, s. 21, hlášení o sebepoškození, 4. 4. 1960.

135 Tamtéž, s. 30, hlášení ke kázeňskému řízení, 23. 7. 1960.

listopadu 1961, kdy Ryjáček pozoroval dění z okna nádvoří a začal cosi pokřikovat do ostatních cel. Za to dostal týden v korekci.¹³⁶ Druhý trest přišel několik dní nato, kdy byl přistižen, jak na korekci spí. Dostal další čtyři dny.¹³⁷ Ve třetím případě (únor 1962) bylo trestem deset dní izolace s vyváděním za nízkou pracovní morálku (84 %) a drzé chování u pohovoru.¹³⁸

Poslední „destinací“, kam Karel Ryjáček v rámci výkonu trestu zamířil, byla věznice Valdice na Královéhradecku, kam ho přesunuli na konci května 1962. Pracovně byl nejprve zařazen na pobočce Jablonecké bižuterie, kde strávil pouhý měsíc, neboť se mu zde dle posudků moc dobře nevedlo.¹³⁹ Poté byl zařazen jako mačkář dublet¹⁴⁰ do podniku Železnobrodské sklo – Lišný, kde pracoval do října 1962 a kde byl hodnocen jako snaživý, ale zato nešikovný pracovník.¹⁴¹ Následně ho přeřadili opět na bižuterii, kde pracoval do prosince 1963, a nakonec až do svého propuštění pracoval v podniku Koh-i-noor.¹⁴² I zde byl kázeňsky trestán, a to celkem třikrát. Poprvé se tak stalo v říjnu 1963, kdy dostal pět dní korekce za nízkou pracovní morálku (57 %).¹⁴³ Ani ne po měsíci, konkrétně 31. října 1963, se tento přečin znovu opakoval a tentokrát vedení věznice jako trest zvolilo izolaci pro neplnění a měsíční zastavení všech výhod.¹⁴⁴ Poslední událost se stala o dva dny později, kdy si Ryjáček vařil na plynu čaj, ale neopatrnou manipulací zničil svůj hrníček. Vedení věznice mu ho dalo zaplatit, a ještě Ryjáčkovi na dva měsíce zastavilo výhody.¹⁴⁵

Kruh se uzavřel koncem března 1964, kdy byl Karel Ryjáček podmíněčně propuštěn na svobodu se sedmiletou zkušební dobou.¹⁴⁶ Jestli byl po pádu komunistického režimu rehabilitován, to není známo, neboť soudní spis se nedochoval.

Závěr

V uvedené studii jsme viděli osudy čtyř mužů, kteří ve vidině lepšího života opustili svou rodnou zemi a vydali se na Západ. Skončili ale v uprchlických táborech, kde podmínky k žití nebyly dvakrát ideální a kde každý hledal všemožné způsoby, jak se zaopatřit. Jedním ze způsobů byl vstup do služeb západních zpravodajských organizací, které měly v oněch táborech své náboráře a slibovaly za splnění

136 Tamtéž, s. 28, hlášení ke kázeňskému řízení, 12. 11. 1961.

137 Tamtéž, s. 29, hlášení ke kázeňskému řízení, 20. 11. 1961.

138 Tamtéž, s. 27, hlášení ke kázeňskému řízení, 12. 2. 1962.

139 Tamtéž, s. 9, hodnocení, 10. 2. 1964.

140 Dubleta = vybroušený kámen slepený ze dvou kusů.

141 NA, f. SSNV, nezpracováno, osobní spis Karla Ryjáčka, s. 7, hodnocení, nedatováno.

142 Tamtéž, s. 1, přemístění, zaměstnání ve věznici a NPT, nedatováno.

143 Tamtéž, s. 13, hlášení ke kázeňskému řízení, 5. 10. 1963.

144 Tamtéž, s. 12, hlášení ke kázeňskému řízení, 1. 11. 1963.

145 Tamtéž, s. 11, hlášení ke kázeňskému řízení, 2. 11. 1963.

146 Tamtéž, s. 7, usnesení Okresního soudu Jičín, 24. 3. 1964.

úkoly vysoké odměny. Všichni čtyři protagonisté do těchto organizací vstoupili a po předstření úkolů se vydali zpět do Československa. Ani jeden z nich ale svou první misi nedotáhl do konce a všichni putovali do rukou StB a pak do vězení.

Když uvedené příběhy porovnáme, můžeme mezi nimi najít několik společných znaků. V první řadě nikdo z protagonistů neodešel za hranice z ideologického přesvědčení (všichni byli apolitičtí), ve všech případech hrály roly osobní problémy (rodina, naštvanost na režim ve vězení, zatykač). I důvody navázání spolupráce se západními rozvědkami jsou ve všech případech totožné, a to špatná životní situace v táborech a vidina vysoké odměny. Co se rozdílů týče, ty můžeme vidět v případech Miloslava Kronuse a Karla Ryjáčka v souvislosti s jejich cestou zpět do Československa. Prvně jmenovaný podnikl cestu z podnětu svého kolegy Františka Vacka, který jednal na vlastní pěst, a nebyl tedy úkolován CIC. A Karel Ryjáček již dříve, než vůbec přišel do kontaktu se západními operativci, podnikl několik přechodů za čistě pašeráckým účelem. Nutno ještě zmínit, že ani jednu uvedenou kauzu nijak nerefletoval tehdejší tisk.

Na závěr zbývá už jen dodat, že vyjma Miloslava Kronuse a Karla Ryjáčka se uvedení protagonisté objevili v roce 2009 na výstavě Na frontě studené války – Československo 1948–1956, pořádané Ústavem pro studium totalitních režimů, kde je bylo možné nalézt v seznamu západních kurýrů, kteří při své misi padli či později skončili ve vězení.

Autor se tímto textem pokusil rozšířit povědomí o osobách spjatých s příbramským regionem, jejichž příběhy nebyly dosud nikde zmíněny a jež si zaslouží, aby se o nich vědělo, a dále přispět svým dílem k doplnění skládačky popisu činnosti západních kurýrů.

PŘÍLOHY

Obr. 1: Fotografie Jaroslava Doubravy po zatčení v roce 1952 (ABS, f. V-UL, sign. V-847 UL)

Obr. 2: Portrét vyšetřovatele Emila Borovce, který vyslýchal Jaroslava Doubravu (ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 2107/22)

Obr. 3: Jaroslav Holotina po svém zatčení (NA, f. SSNV, nezpracováno, osobní spis Jaroslava Holotiny)

Milý Pavlu,

7. 11. 1951

Přidávám Ti a všem přičinivým následuj' posthar. seřízení
 strany s mně nemějte. Mám se dobře. Také budu, tento
 člověk, který Ti tento dopis dostal, je člověk,
 kterému můžeš plně důvěřovat. Proto věř, že
 lidé na Tě záleží, mně s ochotností učím. Mám
 to rádý spícel Leninovi, ale postáv' mládež
 kopířící se píše a mluví. Čin to s radostí
 myšlenkou se pozná a to je proti menševickému
 nepříteli naší komunisty. Také, nepři
 Ti rukou rádu, je ruský mluví. Také,
 jak Ti bude záležet, mně se by chtěl mluvit s Jendou
 od starý s doly, a to je se Tě strany, uděl' to
 tak, abys mu umožnil mluvit s chcižku s mně.
 Jsi jedním z' našich činných a našich našich
 lidí.

Váš Jenda.

Obr. 4: Dopis, který měl Jaroslav Holotina předat Pavlu Kantorovi (ABS, f. V-MV, sign. V-130 MV – část I)

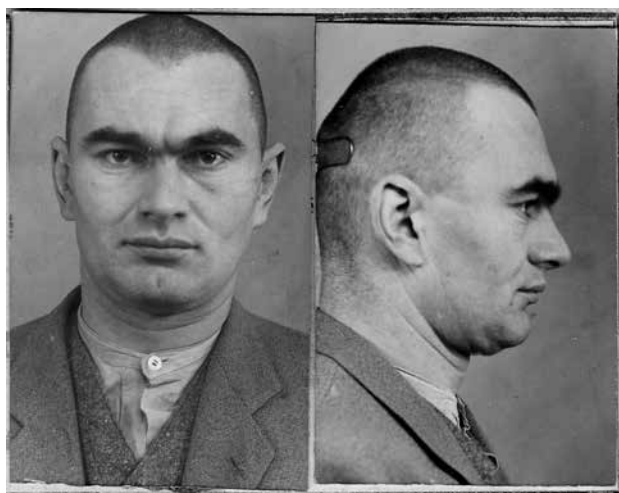
Obr. 5: Portrét vyšetřovatele Alfréda Nováka, který vyslychal Jaroslava Holotinu (ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 3562/22)

Obr. 6 a 7: Fotografie Miloslava Kronuse po zatčení v roce 1949 (NA, f. SSNV, nezpracováno, osobní spis Miloslava Kronuse)

Obr. 8: Portrét vyšetřovatele Jaroslava Baráka, který vyslychal Miloslava Kronuse po neúspěšném pokusu o útěk (ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 4980/23)

Obr. 9: Fotografie Karla Ryjáčka po nástupu do vězení (NA, f. SSNV, nezpracováno, Osobní spis Karla Ryjáčka)

Obr. 10: Fotografie Eduarda Škváry, nadřízeného Karla Ryjáčka (ABS, f. V-PL, sign. V-245 PL – část II)

Obr. 11: Portrét vyšetřovatele Oldřicha Špeliny, jenž vyslýchal Karla Ryjáčka (ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 6074/25)

Obr. 12: Medailonek s portrétem Milady Horákové, který měl Karel Ryjáček doručit do ČSR (ABS, f. V-PL, sign. V-245 PL – část I)